

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การบริหารงานวิद्यุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง และวิद्यุชุมชนชวาทอง ตำบลบ้านนา จังหวัดสงขลา” นั้น เป็นการศึกษาวิจัยในประเด็นของการบริหารงาน การมีส่วนร่วม รวมถึงบทบาทและประโยชน์ของวิद्यุชุมชน ใน 2 กรณี คือ

- วิद्यุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
- วิद्यุชุมชนชวาทอง ตำบลบ้านนา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ Key Informant การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัยตามประเด็นปัญหามาวิจัย คือ การบริหารงานวิद्यุชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และบทบาท/หน้าที่และประโยชน์ของวิद्यุชุมชน โดยแยกเป็นกรณีของวิद्यุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง และวิद्यุชุมชนชวาทอง ตำบลบ้านนา ดังนี้

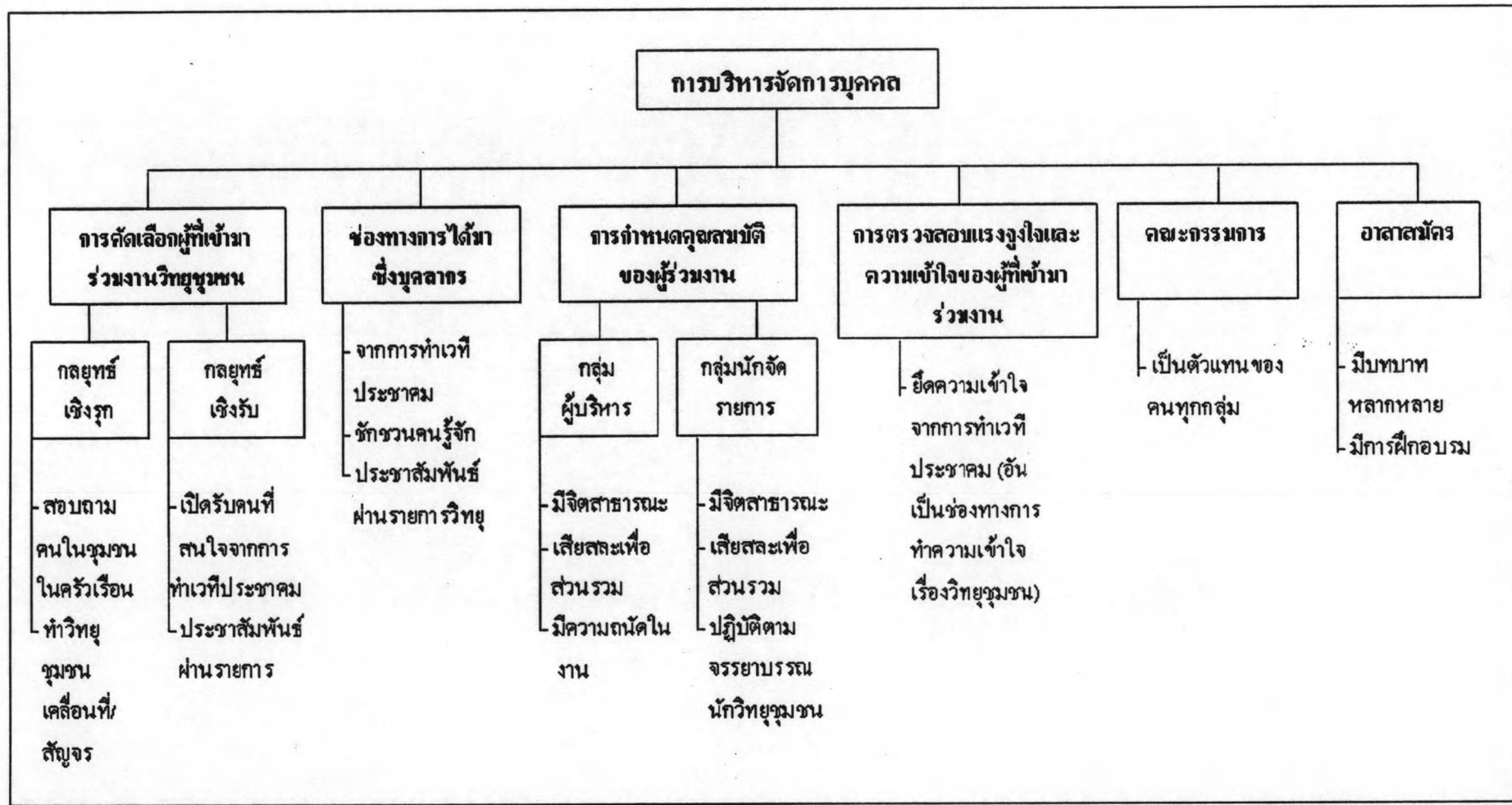
6.1.1 วิद्यุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

1. การบริหารงานวิद्यุชุมชน

การบริหารงานวิद्यุชุมชนควนเนียง ประกอบด้วย การบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการงบประมาณ และการบริหารจัดการงาน สามารถสรุปเป็นแผนภาพการบริหารงานได้ดังนี้

1) การบริหารจัดการบุคคล

แผนภาพที่ ๑ : การบริหารจัดการบุคคลของวิทยุทธชนเขตวณเียง

จากฝั่งข้างต้น อธิบายการบริหารจัดการบุคคลของวิद्यุชุมชนควนเนียง ได้ดังนี้

1.1 การคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมงานวิद्यุชุมชน วิद्यุชุมชนควนเนียงใช้วิธีการเปิดรับทุกคนที่สนใจงานวิद्यุชุมชน โดยใช้ทั้งกลยุทธ์เชิงรุกและกลยุทธ์เชิงรับ

- ใช้กลยุทธ์เชิงรุก คือ สอบถามคนในชุมชนตามครัวเรือนต่างๆ โดยกรรมการและอาสาสมัครวิद्यุชุมชนจะเข้าไปสอบถามคนในชุมชนด้วยตนเอง รวมถึงการจัดทำวิद्यุชุมชนเคลื่อนที่/วิद्यุชุมชนสัญจร ซึ่งเป็นการเข้าไปยังพื้นที่เป้าหมาย แล้วเปิดรับคนในชุมชนที่สนใจงานวิद्यุชุมชน

- ใช้กลยุทธ์เชิงรับ คือ เปิดรับทุกคนที่สนใจงานวิद्यุชุมชนจากการจัดทำเวที
- ประชาคมทั้ง 6 ครั้ง รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุ โดยการเปิดรับ

ผู้ร่วมงานจากการจัดทำเวทีประชาคม ทำให้ได้ผู้เข้าร่วมงานวิद्यุชุมชนเป็นจำนวนมาก และเป็นกลุ่มคนที่มีความเข้าใจในเรื่องวิद्यุชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งนับเป็นผลที่ได้ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ

1.2 การกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมงาน อาสาสมัครที่เข้าร่วมงานวิद्यุชุมชนควนเนียงแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มนักจัดรายการ วิद्यุชุมชนควนเนียงมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมงานทั้ง 2 กลุ่ม โดยมีจุดร่วม คือ จะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่เป็นหัวใจหลักของการเข้าร่วมงานวิद्यุชุมชน

นอกจากนี้ คุณสมบัติของกลุ่มผู้บริหารอีกประการหนึ่ง คือ การมีความรู้ ความถนัดในงานที่ทำ ส่วนคุณสมบัติของนักจัดรายการอีกประการหนึ่ง คือ ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของนักวิद्यุชุมชน

1.3 ช่องทางที่ได้มาซึ่งบุคลากร ช่องทางการได้มาซึ่งบุคลากรของวิद्यุชุมชนควนเนียงได้มาจาก 3 ช่องทาง คือ การได้มาซึ่งบุคลากรจากการทำเวทีประชาคม การได้มาซึ่งบุคลากรจากการประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุ และการได้มาซึ่งบุคลากรจากการชักชวนคนรู้จัก ซึ่งช่องทางการได้มาซึ่งบุคลากรที่ได้อาสาสมัครเข้าร่วมงานวิद्यุชุมชนมากที่สุด คือ การได้มาซึ่งบุคลากรจากการทำเวทีประชาคม

1.4 การตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของผู้ที่เข้าร่วมงาน วิद्यุชุมชนควนเนียงใช้วิธีการตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของผู้ที่เข้าร่วมงานผ่านการจัดทำเวทีประชาคมทั้ง 6 ครั้งเป็นหลัก โดยในการจัดทำเวทีประชาคม เป็นช่องทางทำความเข้าใจให้คนในชุมชนรับรู้เรื่องวิद्यุชุมชน ทั้งประโยชน์ที่จะได้รับ การร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อจัดตั้งวัตถุประสงค์จรรยาบรรณ กรอบกติกาการดำเนินงาน รวมทั้งยังเป็นการอบรมทั้งด้านเทคนิค งานด้านรายการ และการบริหารจัดการ

เมื่อดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์ไปได้ระยะหนึ่ง ยังคงมีอาสาสมัครบางคนที่ไม่ได้เข้าร่วมงานโดยไม่ได้ผ่านการทำเวทีประชาคมมาก่อน ส่งผลให้ขาดความเข้าใจเรื่องงานวิเทศสัมพันธ์ เมื่อดำเนินงานไม่เป็นไปตามกรอบกติกาที่วางไว้ จึงได้รับการประเมินผลจากคนในชุมชน

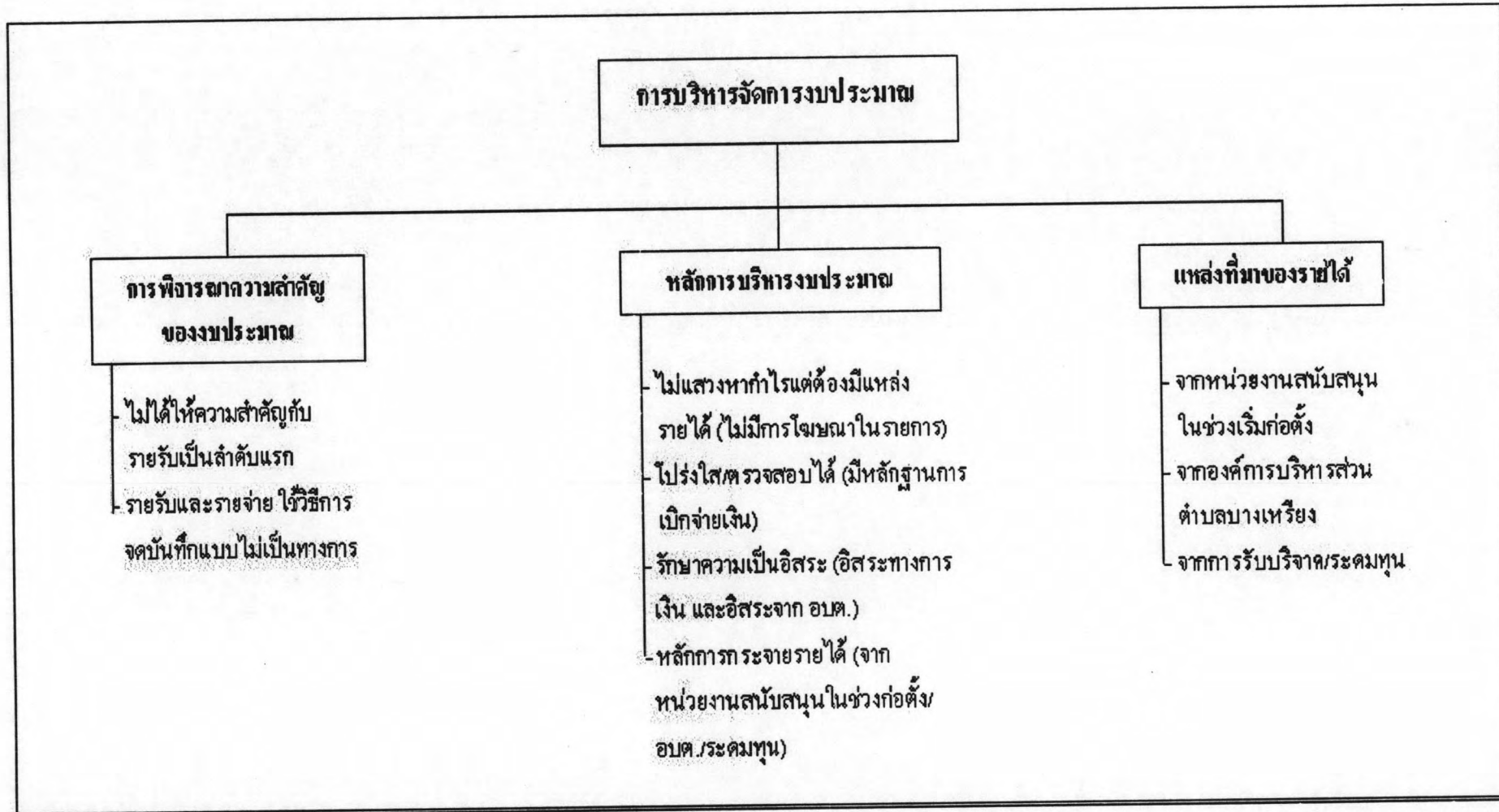
1.5 คณะกรรมการ คณะกรรมการของวิเทศสัมพันธ์ควรมีเป็นตัวแทนของคนหลากหลายกลุ่มในชุมชน และมีคุณสมบัติที่เหมาะสม

1.6 อาสาสมัคร อาสาสมัครของวิเทศสัมพันธ์ควรมีบทบาทหน้าที่หลากหลาย ได้แก่ การเป็นผู้ฟังที่ Active เป็นแหล่งข้อมูล เป็นผู้รายงานข่าว/ส่งข่าว เป็นผู้ดำเนินรายการ เป็นคณะกรรมการ เป็นฝ่ายต่างๆ ในผังโครงสร้างของกลุ่มผู้บริหาร เป็นผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณเมื่อมีการระดมทุน เป็นผู้ประเมินผล

ในส่วนของ การฝึกอบรมให้กับอาสาสมัคร นอกจากมีการฝึกอบรมผ่านการจัดทำเวทีประชาคมแล้ว ยังมีการฝึกอบรมให้กับอาสาสมัครที่เข้ามาใหม่ โดยการถ่ายทอดประสบการณ์ในลักษณะเรียนรู้จากรุ่นพี่ที่ผ่านการอบรมเรียนรู้จากการจัดทำเวทีประชาคมมาก่อน

2) การบริหารจัดการงบประมาณ

แผนภาพที่ 10 : การบริหารจัดการงบประมาณของวิเทศนุชนก วมเนียง

จากฝั่งข้างต้น อธิบายการบริหารจัดการงบประมาณของวิเทศชุมชนควนเนียง ได้ดังนี้

2.1 การพิจารณาความสำคัญของงบประมาณ วิเทศชุมชนควนเนียงไม่ได้ให้ความสำคัญกับงบประมาณเป็นลำดับแรก เนื่องจากค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนเป็นเพียงสวัสดิการค่าอาหารให้กับอาสาสมัคร ซึ่งคิดเป็นงบประมาณ 3,000 บาท/เดือน ส่วนอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานวิเทศชุมชนในทุกระดับไม่มีงบประมาณค่าตอบแทน

2.2 หลักการบริหารงบประมาณ วิเทศชุมชนควนเนียงมีการดำเนินงานตามหลักการบริหารงานวิเทศชุมชน คือ

- ไม่แสวงหากำไรแต่ต้องมีแหล่งรายได้ วิเทศชุมชนควนเนียงมีนโยบายด้านงบประมาณ คือ ไม่มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าในรายการ ส่วนแหล่งรายได้ของวิเทศชุมชนควนเนียงได้มาจาก 3 แหล่ง คือ จากหน่วยงานสนับสนุนในช่วงก่อตั้ง จากองค์การบริหารส่วนตำบลบางเหรียง และจากการระดมทุน

- โปร่งใส/ตรวจสอบได้ วิเทศชุมชนควนเนียงมีการดำเนินงานที่โปร่งใส/ตรวจสอบได้ คือ เมื่อมีการเบิกจ่ายเงินทุกครั้ง จะมีการแสดงหลักฐานในรูปแบบของใบเสร็จรับเงิน มีการชี้แจงในที่ประชุมทุกครั้ง และทุกคนสามารถตรวจสอบได้

- รักษาความเป็นอิสระ แม้ว่าวิเทศชุมชนควนเนียงจะตั้งอยู่ในรั้วขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเหรียง แต่การเข้ามามีส่วนร่วมของบุคลากรภายในหน่วยงานดังกล่าวก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ดำเนินรายการเท่านั้น ส่วนการบริหารจัดการ การวางแผนและกำหนดนโยบายเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการวิเทศชุมชน

ในส่วนนโยบายด้านงบประมาณ เนื่องจากวิเทศชุมชนควนเนียงมีนโยบายด้านงบประมาณที่ไม่เปิดรับโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าในรายการ ทำให้วิเทศชุมชนสามารถรักษาความเป็นอิสระจากการผูกขาดของผู้สนับสนุนในรายการได้

- มีการกระจายรายได้ วิเทศชุมชนควนเนียง มีการกระจายรายได้ที่มาจาก 3 แหล่ง คือ จากหน่วยงานสนับสนุนในช่วงก่อตั้ง จากองค์การบริหารส่วนตำบลบางเหรียง และการระดมทุน

2.3 แหล่งที่มาของรายได้ วิเทศชุมชนควนเนียงมีแหล่งที่มาของรายได้จาก 3 แหล่ง คือ

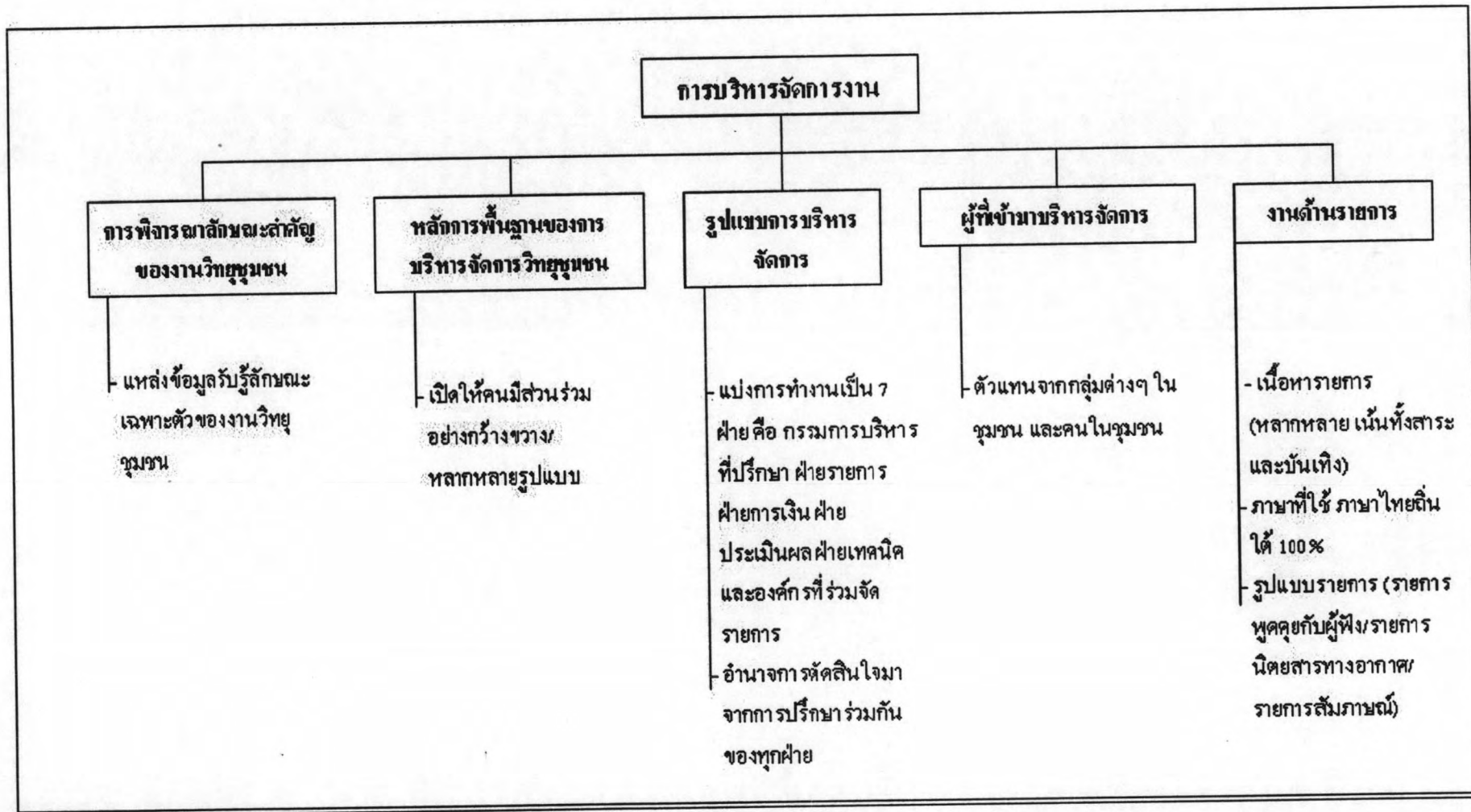
- จากหน่วยงานสนับสนุนในช่วงก่อตั้ง ได้แก่ งบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สภสช.) โครงการดับบ้านดับเมือง และโครงการพลังภาคี

- จากองค์การบริหารส่วนตำบลบางเหรียง ซึ่งเป็นงบประมาณรายปี

- จากการระดมทุนในชุมชน ในกรณีที่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น กรณีต้องซ่อมแซมอุปกรณ์ เป็นต้น

3) การบริหารจัดการงาน

แผนภาพที่ 11 : การบริหารจัดการงานของวิเทศชุมชนความนิยม

จากฝั่งข้างต้น อธิบายการบริหารจัดการงานของวิทยุชุมชนควนเนียง ได้ดังนี้

3.1 การพิจารณาถึงคุณลักษณะสำคัญของงานวิทยุชุมชน อาสาสมัครของวิทยุชุมชนควนเนียงส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงลักษณะเฉพาะตัวของงานวิทยุชุมชนที่ค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากผ่านการจัดทำเวทีประชาคมมาก่อน อีกทั้งวิทยุชุมชนควนเนียงมีแหล่งข้อมูลในท้องถิ่นคือคนในชุมชนทั้งที่เป็นคณะกรรมการ อาสาสมัคร และผู้ฟังในชุมชนคอยป้อนข้อมูลให้อยู่เสมอ

3.2 หลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการวิทยุชุมชน วิทยุชุมชนควนเนียงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและหลากหลายรูปแบบ โดยคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในระดับผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users) ผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) ผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) ส่วนการบริหารจัดการของวิทยุชุมชนควนเนียงเป็นการบริหารจัดการด้วยตนเอง ปราศจากการควบคุมบังคับจากพลังภายนอก ทั้งนักการเมือง และนักธุรกิจ

3.3 งานด้านรายการ งานด้านรายการของวิทยุชุมชนควนเนียงแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- เนื้อหารายการ เนื่องจากคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการจัดวางผังรายการ เนื้อหารายการที่นำเสนอผ่านวิทยุชุมชน จึงเป็นเนื้อหาที่มาจากความต้องการของคนในชุมชน โดยเนื้อหาที่นำเสนอมีทั้งสาระ บันเทิง มีเนื้อหาทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

- ภาษาที่ใช้ ด้วยบริบทด้านการติดต่อสื่อสารของคนในชุมชนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ ติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผู้ดำเนินรายการของวิทยุชุมชนควนเนียงจึงใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการนำเสนอข้อมูลผ่านทางรายการ ทั้งนี้ นอกจากปัจจัยด้านความถนัดส่วนบุคคลแล้ว ยังเป็นการเข้าถึงคนในชุมชนได้ดีอีกทางหนึ่ง

- รูปแบบรายการ รูปแบบรายการของวิทยุชุมชนควนเนียงประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (Straight Talk) รายการนิชสารทางอากาศ (Magazine Programme) และรายการสัมภาษณ์ (Interview Programme) ตามลำดับ ทั้งนี้รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (Straight Talk) เป็นรูปแบบรายการที่มีมากที่สุด เนื่องจากเป็นรายการที่นำเสนอได้ง่าย ไม่ต้องใช้เทคนิคต่างๆ มากนัก

3.4 ผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการ ผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการวิทยุชุมชนควนเนียง เป็นตัวแทนของคนในชุมชน ได้แก่ แกนนำจากองค์กรต่างๆ ในชุมชน กำนัน ตัวแทนจากสถานศึกษาในชุมชน

3.5 รูปแบบการบริหารจัดการ วิทยุชุมชนควนเนียงมีโครงสร้างการบริหารจัดการเป็นโครงสร้างขนาดกลาง มีการแบ่งหน้าที่ออกเป็น 7 ฝ่าย ได้แก่ กรรมการบริหาร ที่ปรึกษา ฝ่ายรายการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายเทคนิค และองค์กรที่ร่วมจัดรายการ ซึ่งอำนาจการ

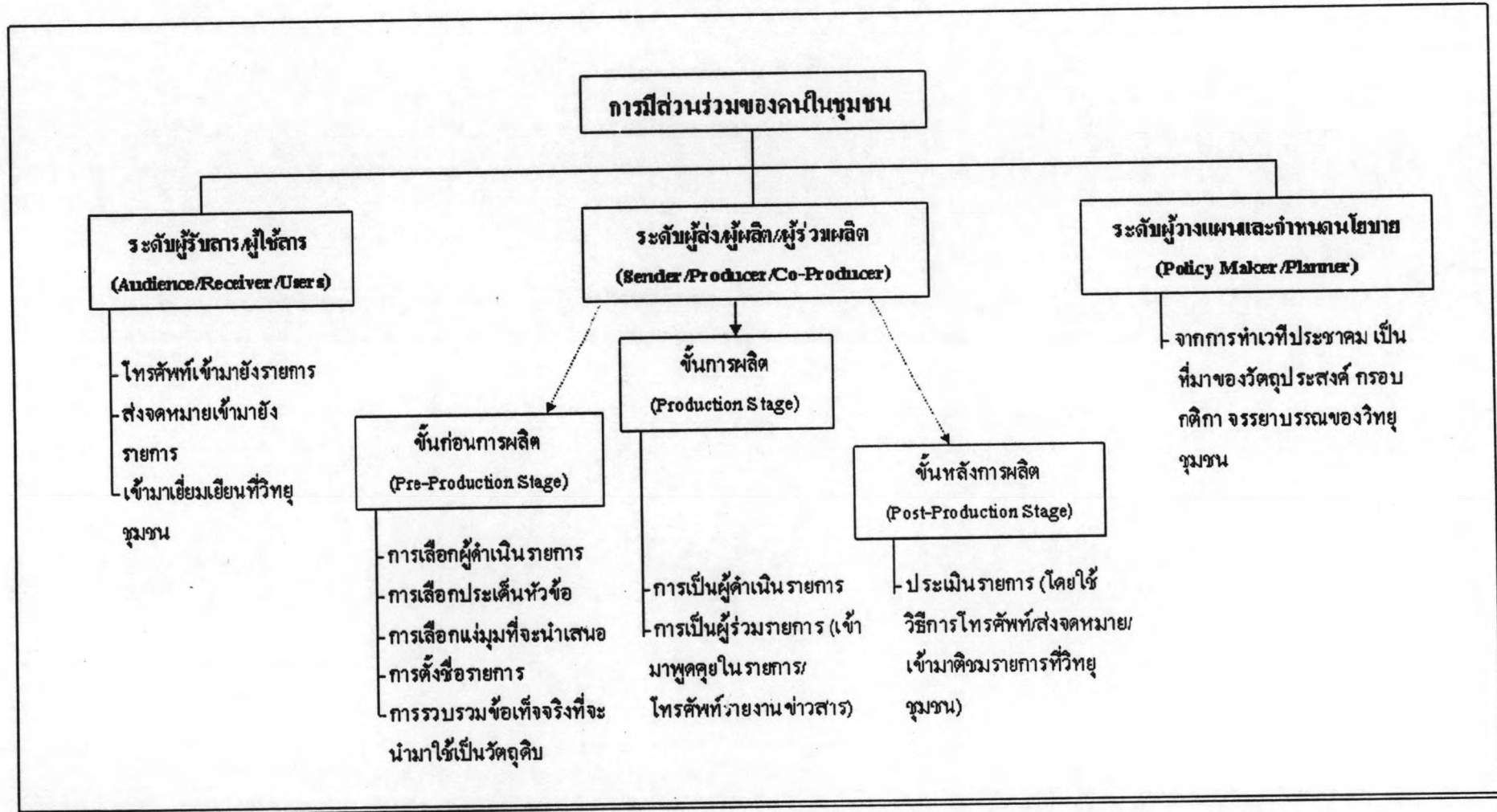

ตัดสินใจมาจากการปรึกษาร่วมกันของทุกฝ่าย โดยหลักเกณฑ์ในการทำงานของฝ่ายบริหารแต่ละฝ่าย เป็นการทำงานที่เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการปรึกษาหารือเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป
การทำงานของฝ่ายบริหาร คนในชุมชนสามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ ทั้งนี้ ฝ่ายบริหาร รวมถึงอาสาสมัครวิद्यชุมชนได้ใช้วิธีการตรวจสอบความพึงพอใจในการดำเนินงานวิद्यชุมชนด้วยการสอบถามของคนในชุมชนด้วยตนเอง เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

วิद्यชุมชนควนเนียงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ สรุปเป็นแผนภาพแสดงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 12 : ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในงานวิทยุชุมชนภาคเนียง

จากผังข้างต้น เป็นผังแสดงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในงานวิทยุชุมชนควนเนียง ซึ่งคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในระดับผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users) วิทยุชุมชนควนเนียงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ โดยผ่านวิธีการ โทรศัพท์เข้ามาขังราย การส่งจดหมายเข้ามาขังรายการ และเข้ามาเยี่ยมชมที่สถานี

2.2 การมีส่วนร่วมในระดับผู้ส่ง/ผู้ผลิต//ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) วิทยุชุมชนควนเนียงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ตามหลักแนวคิดการผลิตสื่อใน 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นก่อนการผลิต (Pre-Production Stage) การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ประกอบด้วย การเลือกผู้ดำเนินรายการ การเลือกประเด็นหัวข้อ การเลือกแง่มุมที่จะนำเสนอ การตั้งชื่อรายการ และการรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ

- ขั้นการผลิต (Production Stage) การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ประกอบด้วย การเป็นผู้ดำเนินรายการ และการเป็นผู้ร่วมรายการ โดยวิธีการเข้าร่วมพูดคุยในรายการ และ โทรศัพท์เข้ามารายงานข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ

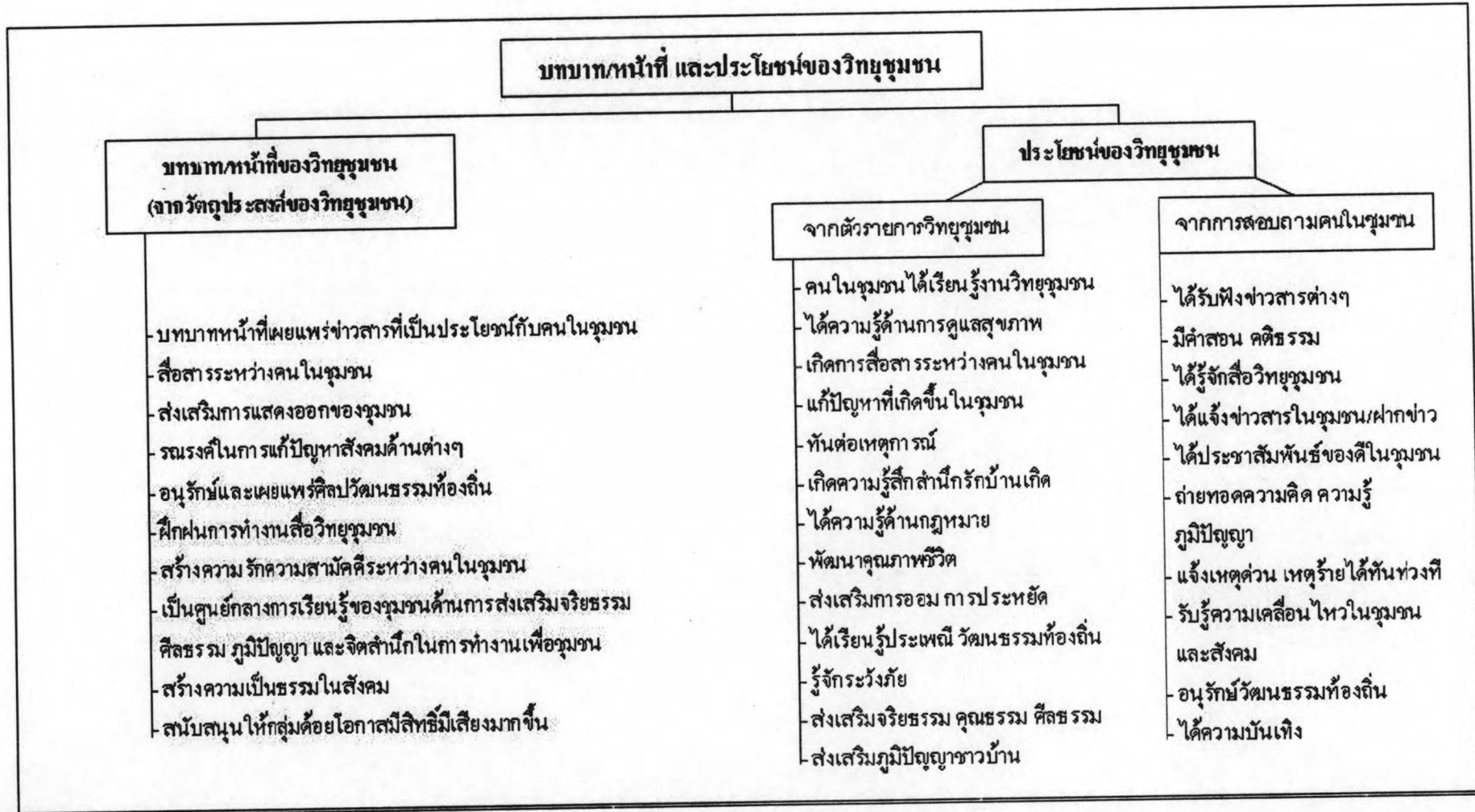
- ขั้นหลังการผลิต (Post-Production Stage) การมีส่วนร่วมในขั้นนี้เป็นการร่วมประเมินรายการ โดยคนในชุมชนใช้วิธีการ โทรศัพท์ การส่งจดหมายติชมแนะนำรายการ และการเข้ามาติชมรายการที่สถานีด้วยตนเอง

2.3 การมีส่วนร่วมในระดับผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) วิทยุชุมชนควนเนียงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นนี้ตั้งแต่ช่วงเริ่มการก่อตั้งวิทยุชุมชน ผ่านการทำเวทีประชาคมระดมความคิดเห็น ซึ่งเป็นที่มาของวัตถุประสงค์ กรอบกติกา จรรยาบรรณของวิทยุชุมชนควนเนียง

3. บทบาท/หน้าที่ และประโยชน์ของวิทยุชุมชน

การศึกษาบทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชนควนเนียง สรุปเป็นแผนผังบทบาท/หน้าที่ และประโยชน์ของวิทยุชุมชนควนเนียง ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 13 : บทบาทหน้าที่ และประโยชน์ของวิถุชุมชนเมือง

จากฝั่งข้างต้น วิทยุชุมชนควนเนียงได้ทำบทบาท/หน้าที่ที่หลากหลาย และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนหลายประการ คือ

3.1 บทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชน บทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชนควนเนียงที่แสดงต่อชุมชน เรียงตามลำดับจากบทบาท/หน้าที่ที่ทำมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด ได้แก่

1. บทบาทหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชน
2. สื่อสารระหว่างคนในชุมชน
3. ส่งเสริมการแสดงออกของชุมชน
4. รณรงค์ในการแก้ปัญหาสังคมด้านต่างๆ
5. อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
6. ฝึกฝนการทำงานสื่อวิทยุชุมชน
7. สร้างความรักความสามัคคีระหว่างคนในชุมชน
8. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนด้านการส่งเสริมจริยธรรม ศีลธรรม ภูมิปัญญา และจิตสำนึกในการทำงานเพื่อชุมชน
9. สร้างความเป็นธรรมในสังคม
10. สนับสนุนให้กลุ่มค้อยโอกาสมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น

3.2 ประโยชน์ของวิทยุชุมชน ประโยชน์ของวิทยุชุมชนควนเนียงที่ได้จากการวิเคราะห์ฝั่งรายการ คือ

1. ทำให้คนในชุมชนได้เกิดการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งเป็นการสื่อสารในแนวนอนที่ก่อให้เกิดการกระจายข้อมูลข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์อันดี และก่อให้เกิดความสามัคคี

2. ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้งานวิทยุชุมชน

3. ทำให้คนในชุมชนได้มีความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ ทั้งสุขภาพกาย และ

สุขภาพจิต

4. ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเรื่องโรคต่างๆ

5. ทำให้คนในชุมชนทันต่อเหตุการณ์ จากการรับฟังข่าวสารผ่านทางวิทยุชุมชน

6. ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรักบ้านเกิด

7. ทำให้คนในชุมชนได้มีความรู้ด้านกฎหมายเพิ่มขึ้น

8. ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทั้งทางด้านสุขภาพ การประกอบ

อาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่

9. ทำให้คนในชุมชนรู้จักออม รู้จักประหยัด
10. ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
11. ทำให้คนในชุมชนได้รู้จักระวังภัย รู้จักการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยตนเอง
12. ช่วยส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม
13. ช่วยส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน

ส่วนประโยชน์ของวิถุชุมชนควนเนียงที่ได้จากการสอบถามคนในชุมชน คือ

1. ได้รับฟังข่าวสารต่างๆ เช่น กรณีที่มีงานในชุมชนจากเค็มที่ต้องใช้วิธีการถามจากคนอื่นก็เปลี่ยนมาเป็นการใช้วิธีการฟังจากวิถุชุมชน
2. มีการสอดแทรกคำสอนที่ดี ให้ข้อคิด
3. ได้รู้จักสื่อวิถุชุมชน
4. ได้แจ้งข่าวสารในชุมชน และฝากข่าวประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น งานบวช งานศพ งานแต่ง งานบุญ เป็นต้น
5. ได้ประชาสัมพันธ์ของดีชุมชน เช่น ผักปลอดสารพิษ
6. ได้ถ่ายทอดความคิด ความรู้ รวมถึงภูมิปัญญาต่างๆ ผ่านวิถุชุมชน
7. สามารถแจ้งข่าวควน เหตุควน เหตุร้าย ได้ทันทั่วทั้ง เนื่องจากในกรณีที่มีข่าวควนเกิดขึ้นสามารถประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิถุชุมชน ได้ทันที
8. ได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของเรื่องราวต่างๆ
9. เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จากการรับฟังศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านฝ่ายรายการวิถุ
10. ได้ความบันเทิง

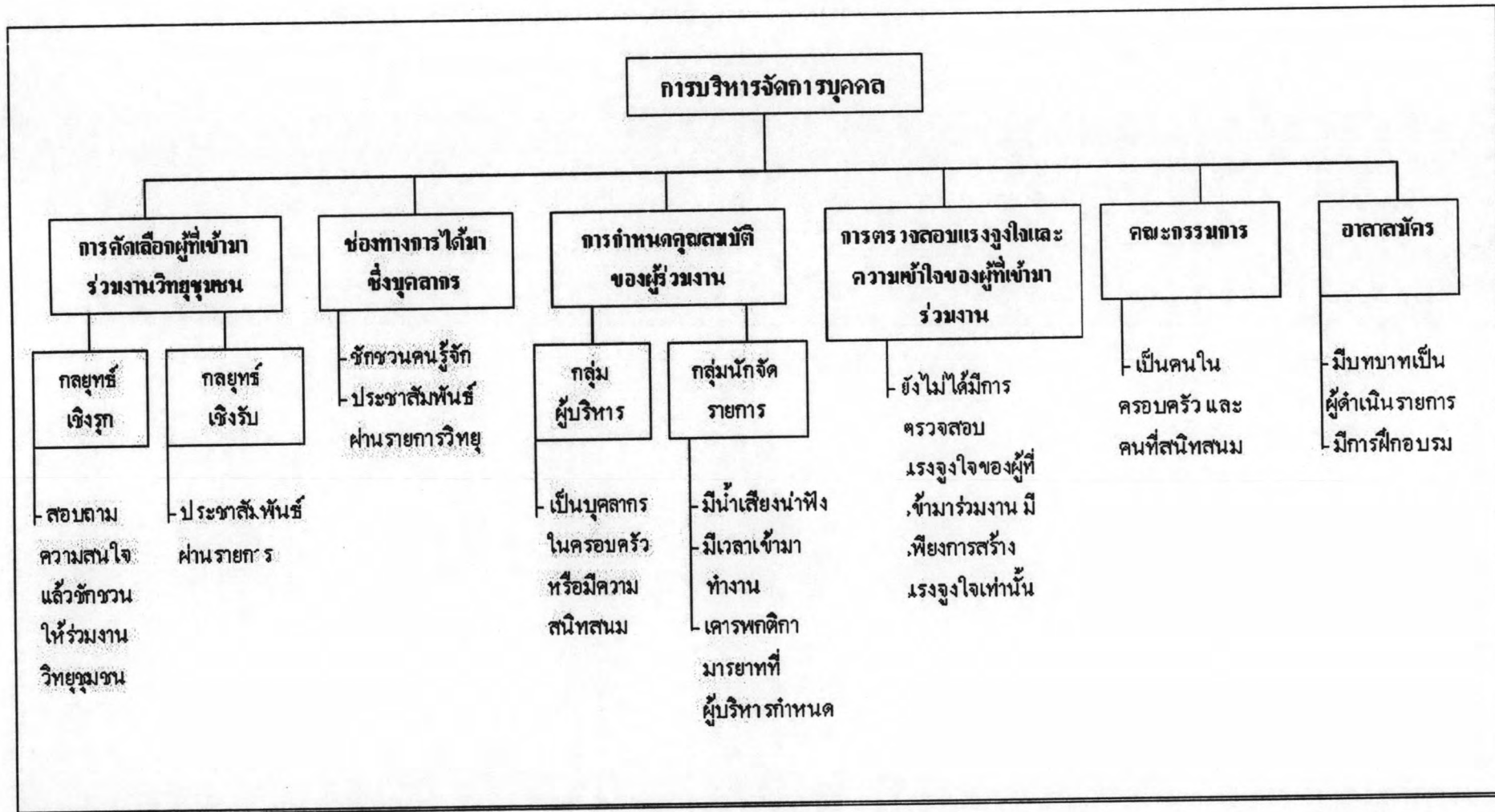
6.1.2 วิถุชุมชนชาวทอง ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

1. การบริหารงานวิถุชุมชน

การบริหารงานวิถุชุมชนชาวทอง สรุปลงเป็นแผนผังการบริหารงาน ได้ดังนี้

1) การบริหารจัดการบุคคล

แผนภาพที่ 14: การบริหารจัดการบุคคลของวิद्यุชุมชนวาทอง

จากฝั่งข้างต้น อธิบายการบริหารจัดการบุคคลของวิฑูษุมชนชวาทอง ได้ดังนี้

1.1 การคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมงานวิฑูษุมชน วิฑูษุมชนชวาทองใช้วิธีการเปิดรับผู้ที่สนใจเข้าร่วมงานวิฑูษุมชนในฐานะผู้ดำเนินรายการ โดยใช้ทั้งกลยุทธ์เชิงรุกและกลยุทธ์เชิงรับ

- ใช้กลยุทธ์เชิงรุก คือ สอบถามคนความสนใจ แล้วชักชวนให้มาร่วมงานวิฑูษุมชน
- ใช้กลยุทธ์เชิงรับ คือ เปิดรับผู้สนใจเข้าร่วมงานวิฑูษุมชนในฐานะนักจัดรายการ

โดยวิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุ

1.2 การกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมงาน ผู้ที่เข้าร่วมงานวิฑูษุมชนชวาทอง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มนักจัดรายการ วิฑูษุมชนชวาทองมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมงานทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร ต้องเป็นบุคลากรในครอบครัว หรือคนที่มีความสนิทสนมกันอย่างแนบแน่นเท่านั้น ส่วนกลุ่มนักจัดรายการ มีคุณสมบัติ คือ มีน้ำเสียงน่าฟัง มีเวลาเข้ามาทำงาน และเคารพกฎ กติกา มารยาทที่ผู้บริหารกำหนดไว้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีลักษณะของความ เป็นมืออาชีพพร้อมด้วย

1.3 ช่องทางที่ได้มาซึ่งบุคลากร ช่องทางการได้มาซึ่งบุคลากรของวิฑูษุมชนชวาทอง ได้มาจาก 2 ช่องทาง คือ การได้มาซึ่งบุคลากรจากการประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุ และการได้มาซึ่งบุคลากรจากการชักชวนคนรู้จัก ซึ่งช่องทางที่ได้มาซึ่งบุคลากรที่ได้ผู้เข้าร่วมงานวิฑูษุมชนมากที่สุด คือ การได้มาซึ่งบุคลากรจากการชักชวนคนรู้จัก

1.4 การตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของผู้ที่เข้าร่วมงาน วิฑูษุมชนชวาทอง ยังไม่ได้มีการตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของผู้ที่เข้าร่วมงานมีเพียงการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ร่วมงานเท่านั้น ส่งผลให้บุคลากรยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องของงานวิฑูษุมชน

1.5 คณะกรรมการ คณะกรรมการของวิฑูษุมชนชวาทองเป็นคนในครอบครัว และคนรู้จักที่มีความสนิทสนม ไม่ได้มาจากตัวแทนของคนหลากหลายกลุ่มในชุมชน

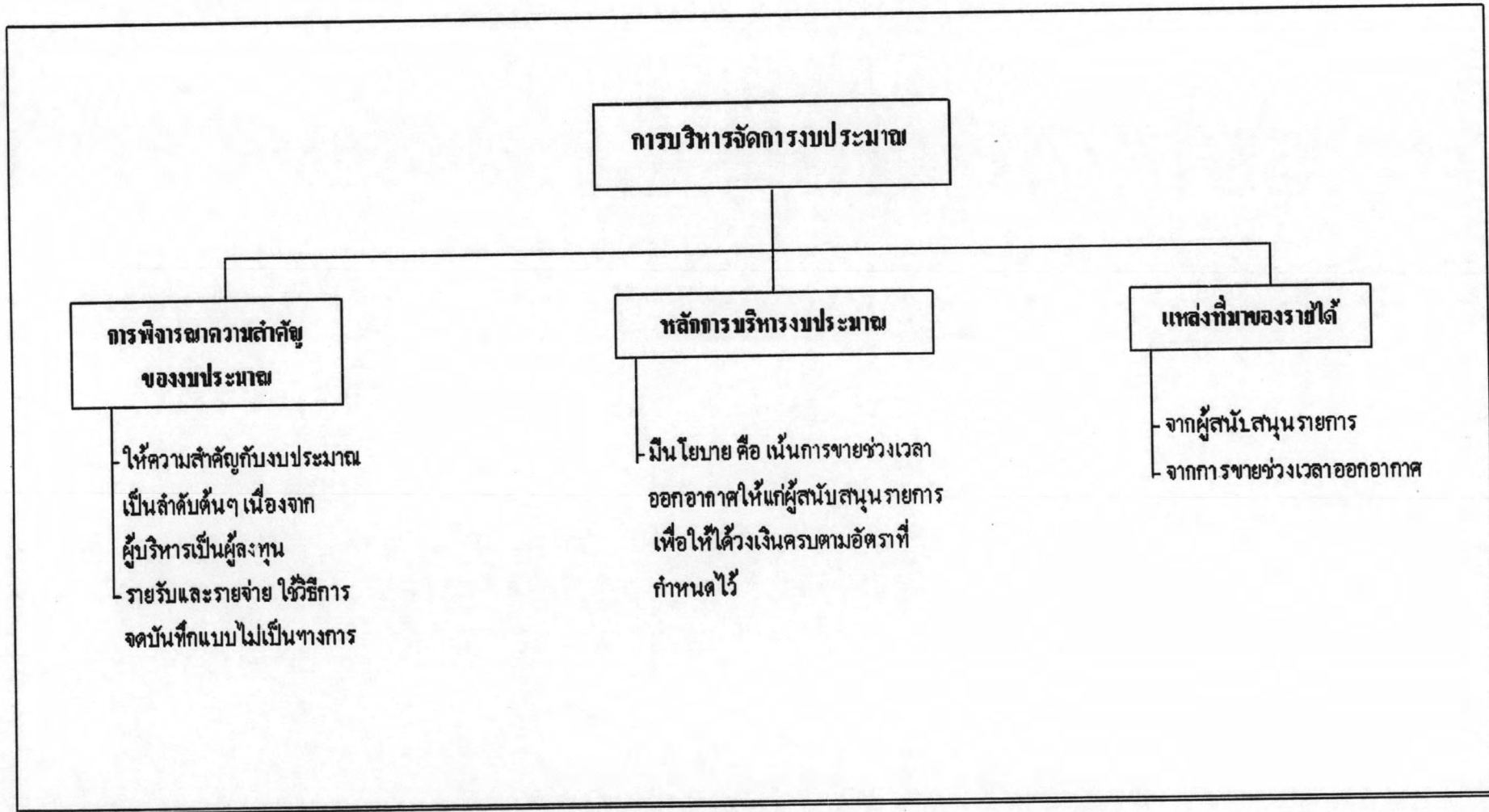
1.6 อาสาสมัคร อาสาสมัครของวิฑูษุมชนชวาทองมีบทบาทหน้าที่ ได้แก่ การเป็นผู้ฟังที่ Active เป็นแหล่งข้อมูล เป็นผู้รายงานข่าว/ส่งข่าว เป็นผู้ดำเนินรายการ และเป็นผู้ประเมินผล

ในส่วนของการฝึกอบรมให้กับอาสาสมัครซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการ นอกจากการจัดฝึกอบรมในช่วงแรกแล้ว ยังมีการฝึกอบรมให้กับผู้ดำเนินรายการที่เข้ามาใหม่ โดยการถ่ายทอดประสบการณ์ในลักษณะเรียนรู้จากรุ่นพี่ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการประจำของวิฑูษุมชนชวาทอง

2) การบริหารจัดการงบประมาณ

แผนภาพที่ 15 : การบริหารจัดการงบประมาณของวิทยุชุมชนชวาทอง

จากผังข้างต้น อธิบายการบริหารจัดการงบประมาณของวิเทศชุมชนชาวทอง ได้ดังนี้

2.1 การพิจารณาความสำคัญของงบประมาณ วิเทศชุมชนชาวทองให้ความสำคัญกับงบประมาณเป็นลำดับต้นๆ เนื่องจากวิเทศชุมชนชาวทองเกิดจากการร่วมลงทุนของกลุ่มผู้บริหาร โดยเป็นงบประมาณลงทุนของคุณฉัตรพงศ์ หลีกา (พี่ชาย) และคุณคาราวรรณ โอ๊ะจิ่ง (น้องสาว)

2.2 หลักการบริหารงบประมาณ วิเทศชุมชนชาวทองมีนโยบายด้านงบประมาณ คือ เน้นการขายช่วงเวลาออกอากาศให้ผู้สนับสนุนรายการ เพื่อให้ได้วงเงินครบตามอัตราที่กำหนดไว้จากการขายช่วงเวลาออกอากาศตามผังรายการวันจันทร์-ศุกร์ และผังรายการวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งรายได้หลักมาจากรายได้จากผู้สนับสนุน และการขายช่วงเวลาออกอากาศตามผังรายการวันจันทร์-ศุกร์

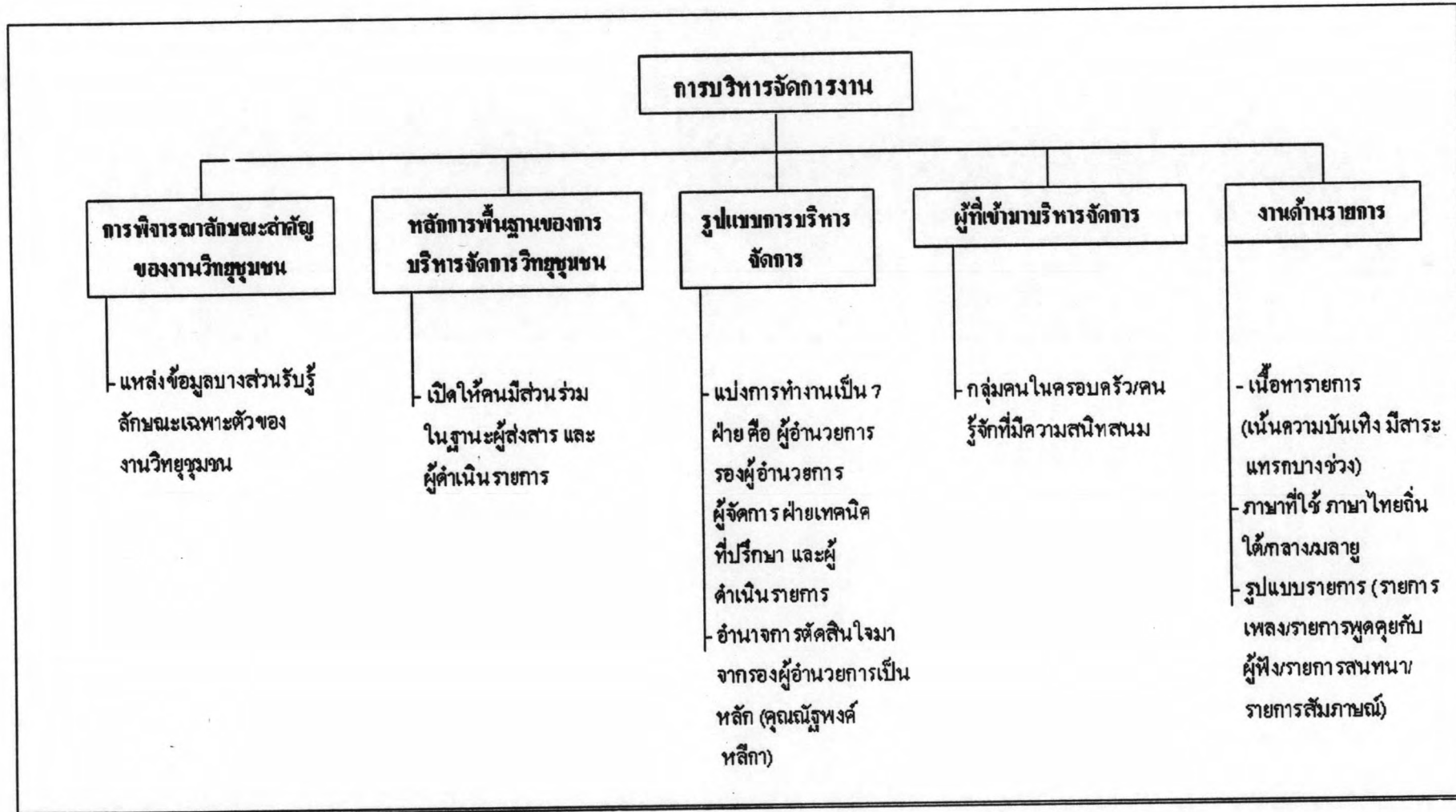
2.3 แหล่งที่มาของรายได้ วิเทศชุมชนชาวทองมีแหล่งที่มาของรายได้จาก 2 แหล่ง คือ

- จากผู้สนับสนุนรายการ โดยผู้สนับสนุนรายการของวิเทศชุมชนชาวทอง 90% เป็นร้านค้าในท้องถิ่น

- จากการขายช่วงเวลาออกอากาศ วิเทศชุมชนชาวทองมีรายได้หลักจากการขายช่วงเวลาออกอากาศตามผังรายการวันจันทร์-ศุกร์ ส่วนผังรายการวันเสาร์-อาทิตย์นั้นเป็นผังรายการที่ผู้บริหารกำหนดให้เป็นผังรายการเพื่อชุมชน ไม่มุ่งเน้นการหารายได้

3) การบริหารจัดการงาน

แผนภาพที่ 16 : การบริหารจัดการงานของวิद्यุชุมชนชาวทอง

จากผังข้างต้น อธิบายการบริหารจัดการงานของวิทยุชุมชนชาวทอง ได้ดังนี้

3.1 การพิจารณาถึงคุณลักษณะสำคัญของงานวิทยุชุมชน ผู้เข้าร่วมงานของวิทยุชุมชนชาวทองบางส่วนมีการรับรู้ถึงลักษณะเฉพาะตัวของงานวิทยุชุมชนที่ค่อนข้างชัดเจน ในขณะที่ผู้ร่วมงานบางส่วนยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเรื่องงานวิทยุชุมชน

การนำเสนอข้อมูลผ่านรายการ วิทยุชุมชนชาวทองมีแหล่งข้อมูลในท้องถิ่นที่คอยป้อนข้อมูลให้อยู่เสมอ ทั้งจากตัวผู้ดำเนินรายการ และคนในชุมชน

3.2 หลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการวิทยุชุมชน วิทยุชุมชนชาวทองเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users) และระดับผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) ส่วนระดับผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) เป็นการดำเนินงานโดยคนในครอบครัวและคนรู้จักที่มีความสนิทสนม

3.3 งานด้านรายการ งานด้านรายการของวิทยุชุมชนชาวทองแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- เนื้อหารายการ เนื้อหารายการของวิทยุชุมชนชาวทอง มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเนื้อหา ด้านความบันเทิง มีสาระแทรกในรายการเป็นบางช่วง เนื้อหาที่นำเสนอผ่านรายการมีทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

- ภาษาที่ใช้ บริบทด้านการติดต่อสื่อสารของคนในชุมชนตำบลบ้านนา ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยกลาง และภาษามลายูติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เป็นหลัก การดำเนินรายการของวิทยุชุมชนชาวทองจึงมีการใช้ภาษาที่หลากหลายตามความถนัดของผู้ดำเนินรายการ ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอรายการ ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยกลาง ส่วนภาษามลายูใช้พูดแทรกเป็นบางช่วงเท่านั้น

- รูปแบบรายการ รูปแบบรายการของวิทยุชุมชนชาวทองประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ รายการเพลง (Music Programme) รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (Straight Talk) รายการสนทนา (Conversational Programme) และรายการสัมภาษณ์ (Interview Programme) ตามลำดับ ทั้งนี้ รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (Straight Talk) เป็นรูปแบบรายการที่มีมากที่สุด เนื่องจากเป็นรายการที่นำเสนอได้ง่าย ไม่ต้องใช้เทคนิคต่างๆ มากนัก

3.4 ผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการ ผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการวิทยุชุมชนชาวทอง เป็นกลุ่มคนในครอบครัว และคนรู้จักที่มีความสนิทสนม โดยกลุ่มที่มีอำนาจการตัดสินใจคือกลุ่มคนในครอบครัว

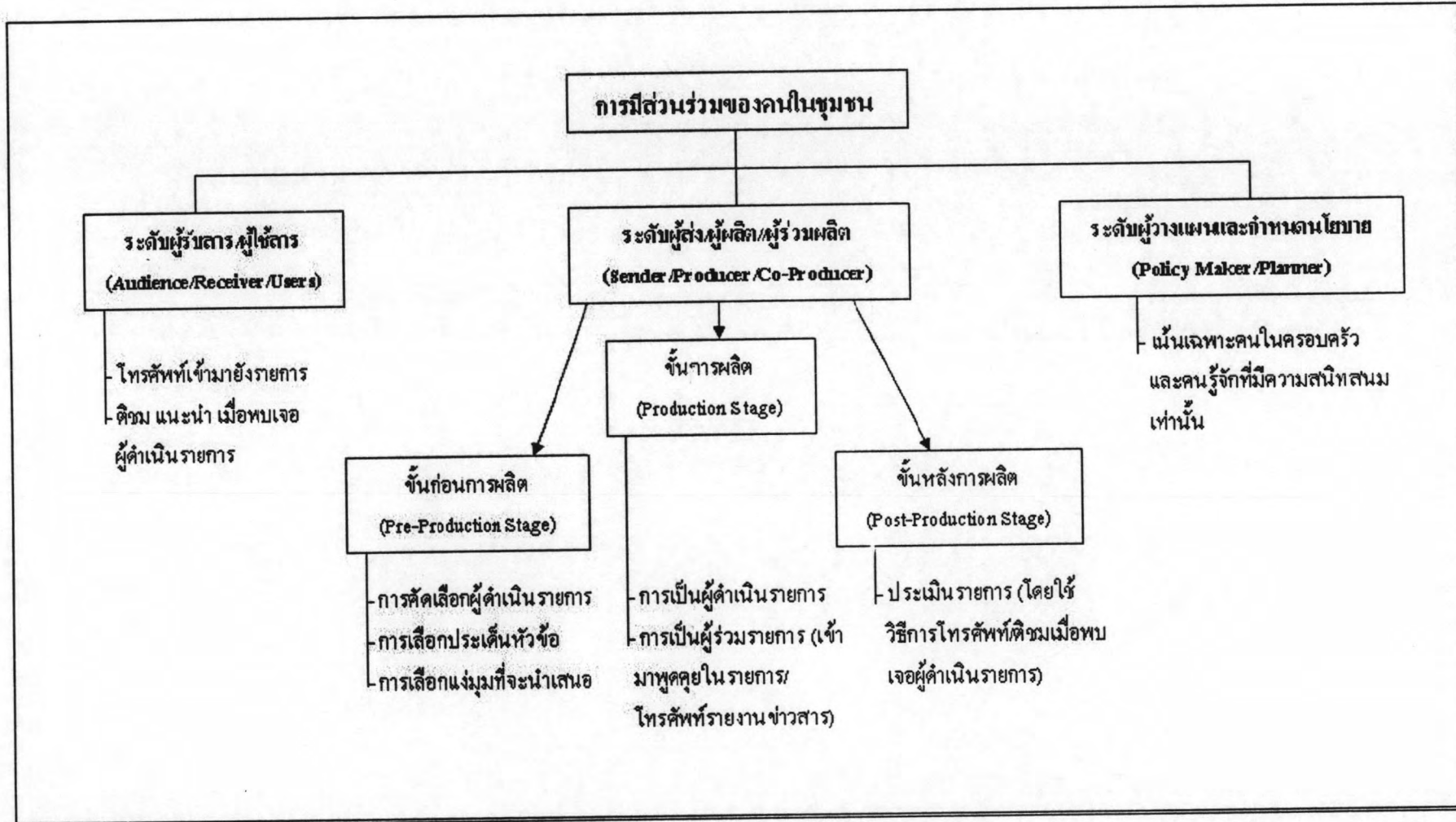
3.5 รูปแบบการบริหารจัดการ วิทยุชุมชนชาวทองมีโครงสร้างการบริหารจัดการเป็นโครงสร้างขนาดเล็ก เนื่องจากแต่ละฝ่ายมีผู้ดำเนินงานเพียงคนเดียว โครงสร้างการบริหารแบ่งฝ่ายเป็น 7 ฝ่าย คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ เลขานุการ ผู้จัดการ ฝ่ายเทคนิค ที่ปรึกษา และ

ผู้ดำเนินรายการ ซึ่งผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจในการบริหารจัดการ คือ คุณณัฐพงศ์ หลีกการอง
ผู้อำนวยการวิทยุชุมชนชาวทอง

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิทยุชุมชนของวิทยุชุมชน
ชาวทอง สรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 17 : ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในงานวิทยุชุมชนชาวทอง

จากฝั่งข้างต้น เป็นฝั่งแสดงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในงานวิทยุชุมชนชาวทอง ซึ่งคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน 2 ระดับ คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในระดับผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users) วิทยุชุมชนชาวทองเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ โดยผ่านวิธีการโทรศัพท์เข้ามาขังรายการ และติชม แนะนำ ผู้ดำเนินรายการเมื่อพบเจอด้วยตนเอง

2.2 การมีส่วนร่วมในระดับผู้ส่ง/ผู้ผลิต//ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) วิทยุชุมชนชาวทองเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ตามหลักแนวคิดการผลิตสื่อใน 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นก่อนการผลิต (Pre-Production Stage) การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ประกอบด้วย การเลือกผู้ดำเนินรายการ การเลือกประเด็นหัวข้อและแง่มุมที่จะนำเสนอ

- ขั้นการผลิต (Production Stage) การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ประกอบด้วย การเป็นผู้ดำเนินรายการ และการเป็นผู้ร่วมรายการ โดยวิธีการเข้าร่วมพูดคุยในรายการ และโทรศัพท์เข้ามาแจ้งข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ

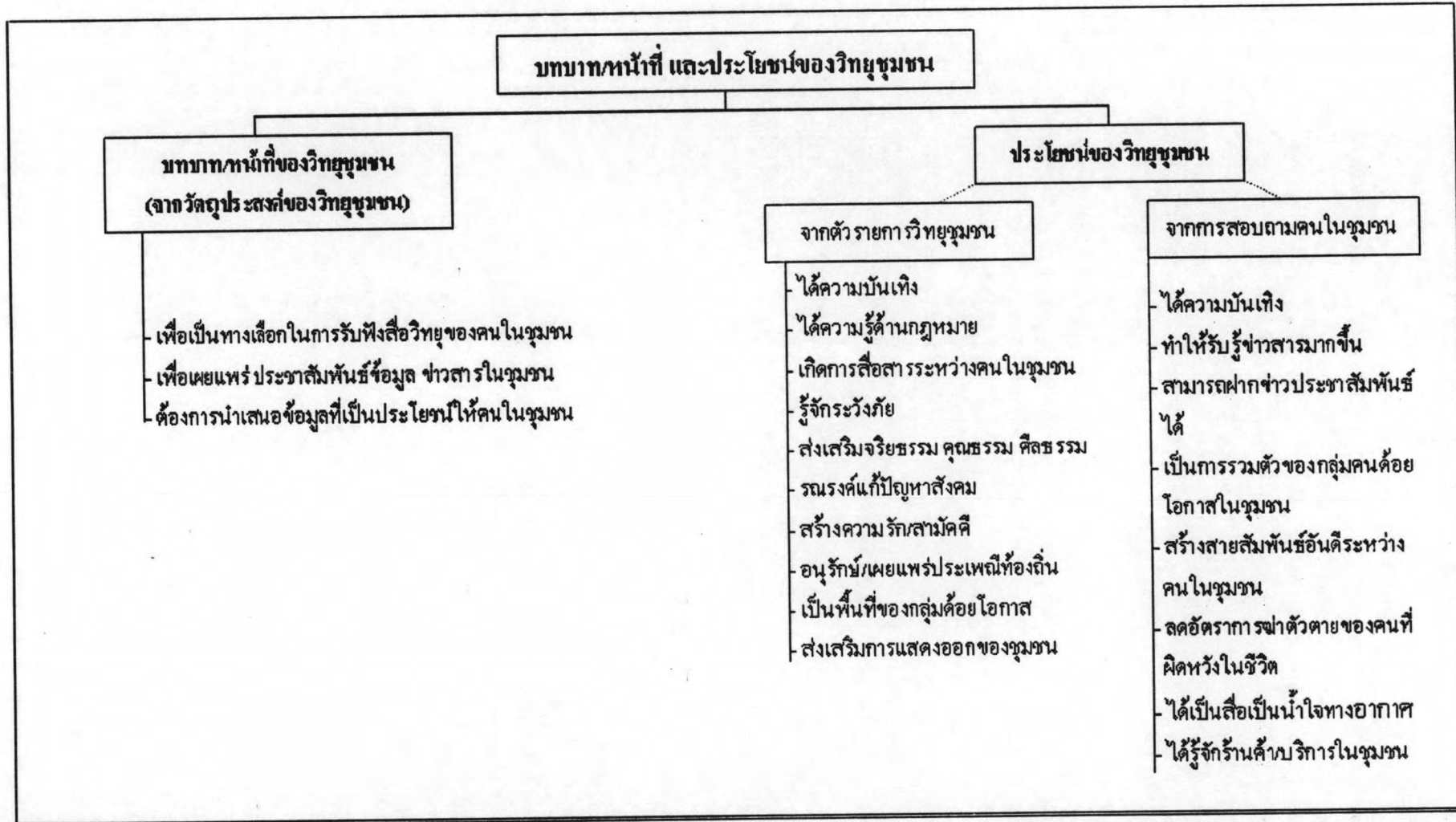
- ขั้นหลังการผลิต (Post-Production Stage) การมีส่วนร่วมในขั้นนี้เป็นการร่วมประเมินรายการ โดยคนในชุมชนใช้วิธีการโทรศัพท์ และติชม แนะนำ ผู้ดำเนินรายการเมื่อพบเจอด้วยตนเอง

สำหรับการมีส่วนร่วมในระดับผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) วิทยุชุมชนชาวทองยังไม่ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากเหตุผลด้านความคล่องตัวในการทำงาน และการตัดสินใจบริหารจัดการ รวมถึงป้องกันปัญหาการเกิดความขัดแย้ง งานด้านวางแผนและกำหนดนโยบายจึงไม่ได้กระจายไปสู่ชุมชน

3. บทบาท/หน้าที่ และประโยชน์ของวิทยุชุมชน

การศึกษายบทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชนชาวทอง สรุปเป็นแผนผังบทบาท/หน้าที่ และประโยชน์ของวิทยุชุมชนชาวทอง ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑๕ : บทบาท/หน้าที่ และประโยชน์ของวิทยุชุมชนชาวทอง

จากฝั่งข้างต้น วิทยุชุมชนชวาทองได้ทำบทบาท/หน้าที่ที่หลากหลาย และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนหลายประการ คือ

3.1 บทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชน บทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชนชวาทองเป็นบทบาทหน้าที่ที่ทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่

- 1) เพื่อเป็นทางเลือกในการรับฟังสื่อวิทยุของคนในชุมชน
- 2) เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารในชุมชน
- 3) ต้องการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้คนในชุมชน

3.2 ประโยชน์ของวิทยุชุมชน ประโยชน์ของวิทยุชุมชนชวาทองที่ได้จากการวิเคราะห์ตัวรายการ คือ

- 1) ได้ความบันเทิง
- 2) ได้ความรู้ด้านกฎหมาย
- 3) เกิดการสื่อสารระหว่างคนในชุมชน
- 4) ให้คนในชุมชนรู้จักระวังภัย
- 5) ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม
- 6) รณรงค์แก้ปัญหาสังคม
- 7) สร้างความรัก/สามัคคี
- 8) อนุรักษ์/เผยแพร่ประเพณีท้องถิ่น
- 9) เป็นพื้นที่ของกลุ่มค้อยโอกาส
- 10) ส่งเสริมการแสดงออกของชุมชน

ส่วนประโยชน์ของวิทยุชุมชนชวาทองที่ได้จากการสอบถามคนในชุมชน คือ

- 1) ได้ความบันเทิง
- 2) ทำให้รับรู้ข่าวสารมากขึ้น
- 3) สามารถฝากข่าวประชาสัมพันธ์ได้
- 4) เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนค้อยโอกาสในชุมชน
- 5) สร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน
- 6) ลดอัตราการฆ่าตัวตายของคนที่มีคิดหวังในชีวิต
- 7) ได้เป็นสื่อเป็นน้ำใจทางอากาศ
- 8) ได้รู้จักร้านค้า/การให้บริการภายในชุมชน

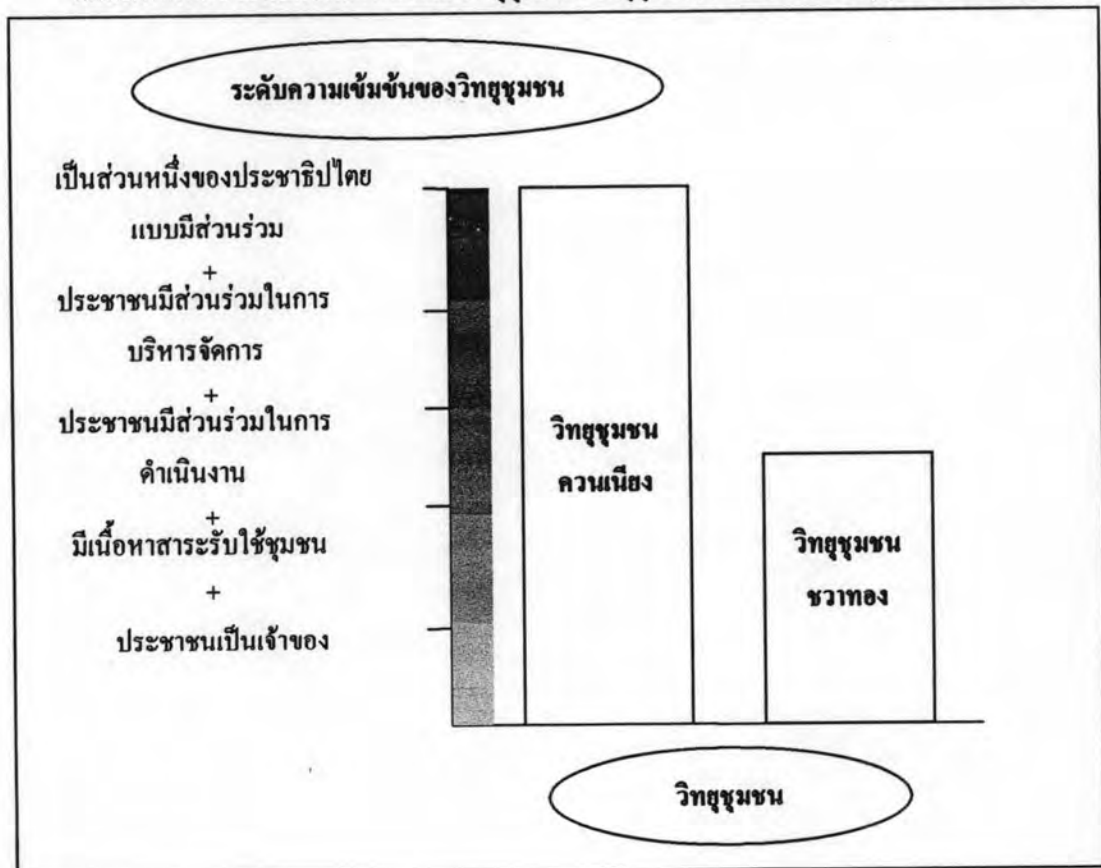
6.2 อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสงขลา จากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนชาวพุทธ คือ วิสาหกิจชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนมุสลิม คือ วิสาหกิจชุมชนชาวทอง ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย การบริหารงานของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ อาจมีทั้งจุดร่วมและจุดต่างที่แตกต่างกันออกไป

ประเด็นที่ 1 ระดับความเข้มข้นของความเป็นวิสาหกิจชุมชน

จากค่านิยามของวิสาหกิจชุมชน คือ วิสาหกิจของภาคประชาชนที่ประชาชนเป็นเจ้าของ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการ มีเนื้อหาสาระรับใช้ชุมชนหรือเฉพาะกลุ่ม และเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เมื่อเทียบค่านิยามกับข้อค้นพบจากงานวิจัย พบว่า วิสาหกิจชุมชนควนเนียง และวิสาหกิจชุมชนชาวทองมีลักษณะที่เป็นไปตามค่านิยามของวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน ดังนี้

แผนภาพที่ 19 : ระดับความเข้มข้นของวิสาหกิจชุมชน : วิสาหกิจชุมชนควนเนียงและวิสาหกิจชุมชนชาวทอง

จากแผนภาพที่แสดงถึงระดับความเข้มข้นของความเป็นวิद्यชุมชน สามารถอธิบายได้ว่า วิद्यชุมชนควนเนียงเป็นวิद्यชุมชนที่มีความเป็นวิद्यชุมชนจัดอยู่ในระดับเข้มข้น เนื่องจากเป็นไปตามคำนิยามของวิद्यชุมชน กล่าวคือ เป็นวิद्यของภาคประชาชนมีประชาชนเป็นเจ้าของ มีเนื้อหาสาระรับใช้ชุมชน/เฉพาะกลุ่ม ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และบริหารจัดการโดยภาคประชาชน

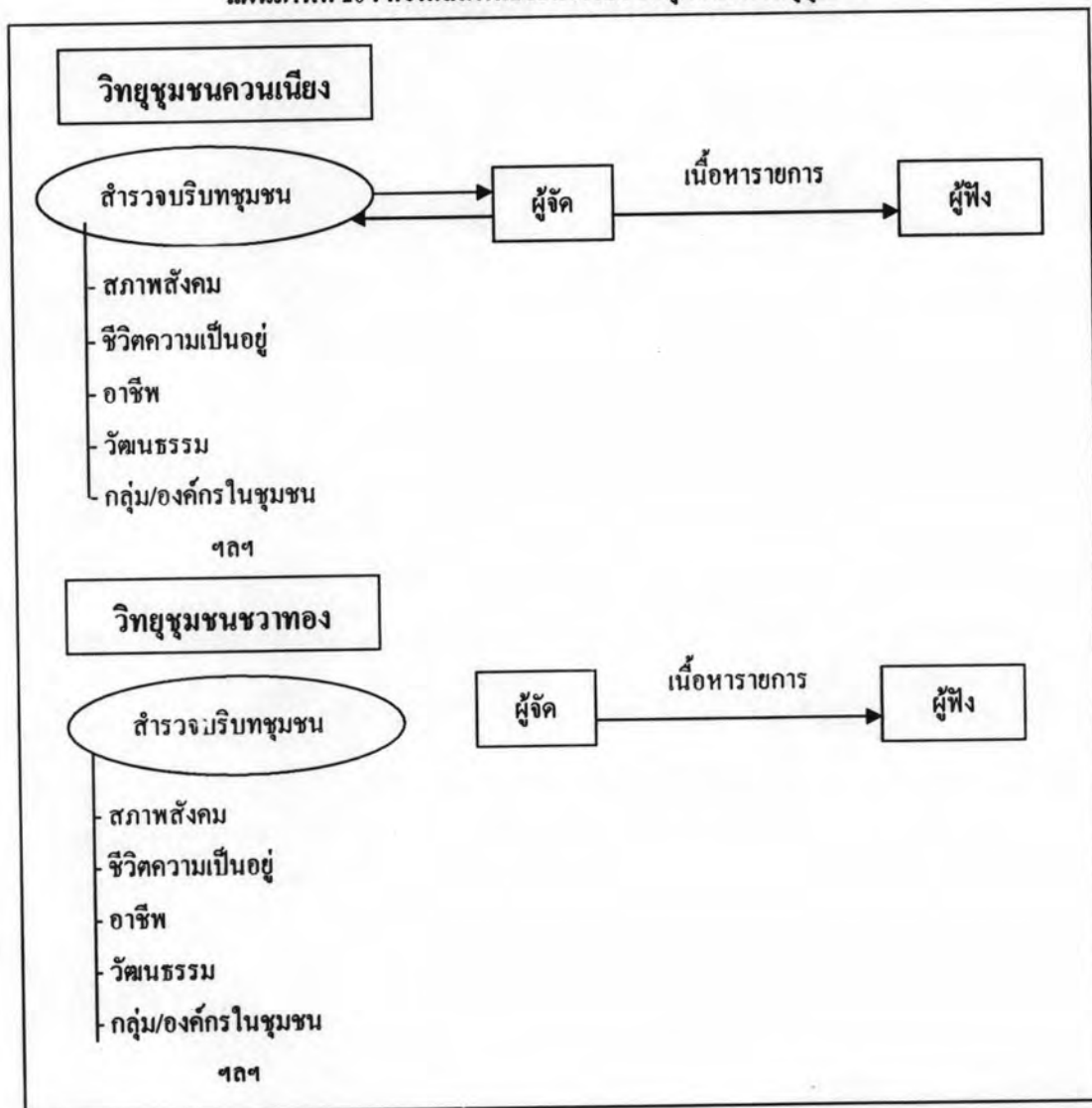
ในขณะที่วิद्यชุมชนชวาทอง เป็นวิद्यชุมชนที่มีระดับความเข้มข้นจัดอยู่ในระดับบางเบา กล่าวคือ มีประชาชนเป็นเจ้าของ มีเนื้อหาสาระรับใช้ชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิद्यชุมชนชวาทองของคนในชุมชน ขั้นสูงสุด เป็นเพียงการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) เท่านั้น และยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจเป็นของผู้บริหาร ไม่ได้มาจากคนในชุมชน

หากมองแนวคิดวิद्यชุมชน “โดยชุมชน ของชุมชน เพื่อชุมชน” พบว่า วิद्यชุมชนควนเนียงเป็นวิद्यชุมชนที่เป็นวิद्यประชาธิปไตย ที่ครบองค์ 3 กล่าวคือ เป็นวิद्यโดยชุมชน ที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน เป็นวิद्यของชุมชนที่มีชุมชนเป็นเจ้าของ และเป็นวิद्यเพื่อชุมชนที่ทำประโยชน์ต่างๆ เพื่อชุมชน ในขณะที่วิद्यชุมชนชวาทอง ยังคงเป็นวิद्यชุมชนในระดับเพื่อชุมชน เนื่องจากเป็นวิद्यชุมชนที่บริหารจัดการโดยคนในครอบครัว คนในครอบครัวเป็นเจ้าของ มีเพียงการนำเสนอเนื้อหาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อชุมชนเท่านั้น

ประเด็นที่ 2 บริบทชุมชนกับความเป็นวิद्यชุมชน

บริบทชุมชนเป็นตัวแปรพื้นฐานที่ทำให้วิद्यชุมชนแต่ละแห่งมีโฉมหน้าที่แตกต่างกันไป จากข้อมูลพบว่า หากเป็นวิद्यชุมชนระดับเข้มข้นแล้ว วิद्यชุมชนจะมีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน เนื่องจากมีการสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชน เพื่อนำมากำหนดประเด็นเนื้อหาที่หลากหลายนำเสนอผ่านรายการ ดังนี้

แผนภาพที่ 20 : ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทชุมชนกับวิทยุชุมชน

จากแผนภาพ สามารถอธิบายได้ว่า การสำรวจบริบทชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน คือ เป็นตัวชี้วัดการตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยพิจารณาจากเนื้อหาที่นำเสนอในรายการวิทยุชุมชน กล่าวคือ หากเป็นวิทยุชุมชนระดับเข้มข้น เช่น วิทยุชุมชนควนเนียง วิทยุชุมชนจะมีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยมีการนำเสนอเนื้อหารายการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ทั้งด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ สภาพทางสังคม ฯลฯ เนื่องจากการสำรวจบริบทชุมชนก่อนการจัดตั้งวิทยุชุมชน วิทยุชุมชนควนเนียงจึงถือเป็นวิทยุของผู้ฟัง

ส่วนวิทยุชุมชนที่มีความเข้มข้นระดับบางเบา เช่น วิทยุชุมชนชวาทอง วิทยุชุมชนจะไม่ได้มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนมากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากไม่ได้มีการสำรวจความต้องการของคน

ในชุมชนก่อนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เนื้อหาที่นำเสนอผ่านรายการจึงเป็นการนำเสนอเรื่องราวตามความถนัดของผู้ดำเนินรายการ วิสาหกิจชุมชนชาวทองจึงเปรียบเสมือนวิสาหกิจของผู้จัด

ประเด็นที่ 3 ตัวแปรการก่อเกิดวิสาหกิจชุมชน

การก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนเป็นตัวแปรที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนมีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีของวิสาหกิจชุมชนควนเนียง มีกระบวนการก่อเกิดจากการสำรวจความต้องการวิสาหกิจชุมชนของคนในชุมชน หลังจากนั้นจึงร่วมลงมติเพื่อหาข้อสรุปเรื่องการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน แล้วนำไปสู่การก่อเกิดวิสาหกิจชุมชน การก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนควนเนียงในรูปแบบนี้ ส่งผลให้รูปร่างหน้าตาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนควนเนียงมีความสอดคล้องกับชุมชน กล่าวคือ มีบุคลากรซึ่งมาจากตัวแทนกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน มีงบประมาณที่มาจากภาระคมนาในชุมชน มีงานด้านรายการที่สะท้อนมาจากความต้องการของคนในชุมชน และมีโครงสร้างการบริหารงานที่มาจากมติร่วมของคนในชุมชน

ส่วนกรณีของวิสาหกิจชุมชนชาวทอง มีกระบวนการก่อเกิดจากการร่วมลงทุนของกลุ่มคนในครอบครัว นับเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นจากความต้องการของคนเพียงกลุ่มหนึ่งในชุมชน การบริหารงานวิสาหกิจชุมชนจึงไม่มีความสอดคล้องกับชุมชนมากนัก กล่าวคือ บุคลากรที่อยู่ในกลุ่มผู้บริหารเป็นเพียงคนในครอบครัว และคนรู้จักสนิทสนม งบประมาณมาจากร้านค้าในชุมชนที่ให้การสนับสนุนรายการ งานด้านรายการเกิดจากการกำหนดของกลุ่มผู้บริหารและผู้ดำเนินรายการ และโครงสร้างการบริหารงานเป็นการกำหนดโดยกลุ่มคนในครอบครัว

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ตัวแปรการก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนนับเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน

ประเด็นที่ 4 ตัวแปรด้านศาสนา

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิสาหกิจชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง และวิสาหกิจชุมชนชาวทอง ตำบลบ้านนาจังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกตัวแทนวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนชาวพุทธ 1 แห่ง คือวิสาหกิจชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนมุสลิม 1 แห่ง คือ วิสาหกิจชุมชนชาวทอง ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ทั้งนี้ เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสงขลา

จากข้อมูล พบว่า ตัวแปรด้านศาสนา ไม่ได้เป็นตัวแปรที่ส่งผลให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน เนื่องจากข้อค้นพบที่ได้ พบว่า ลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันนั้น เกิด

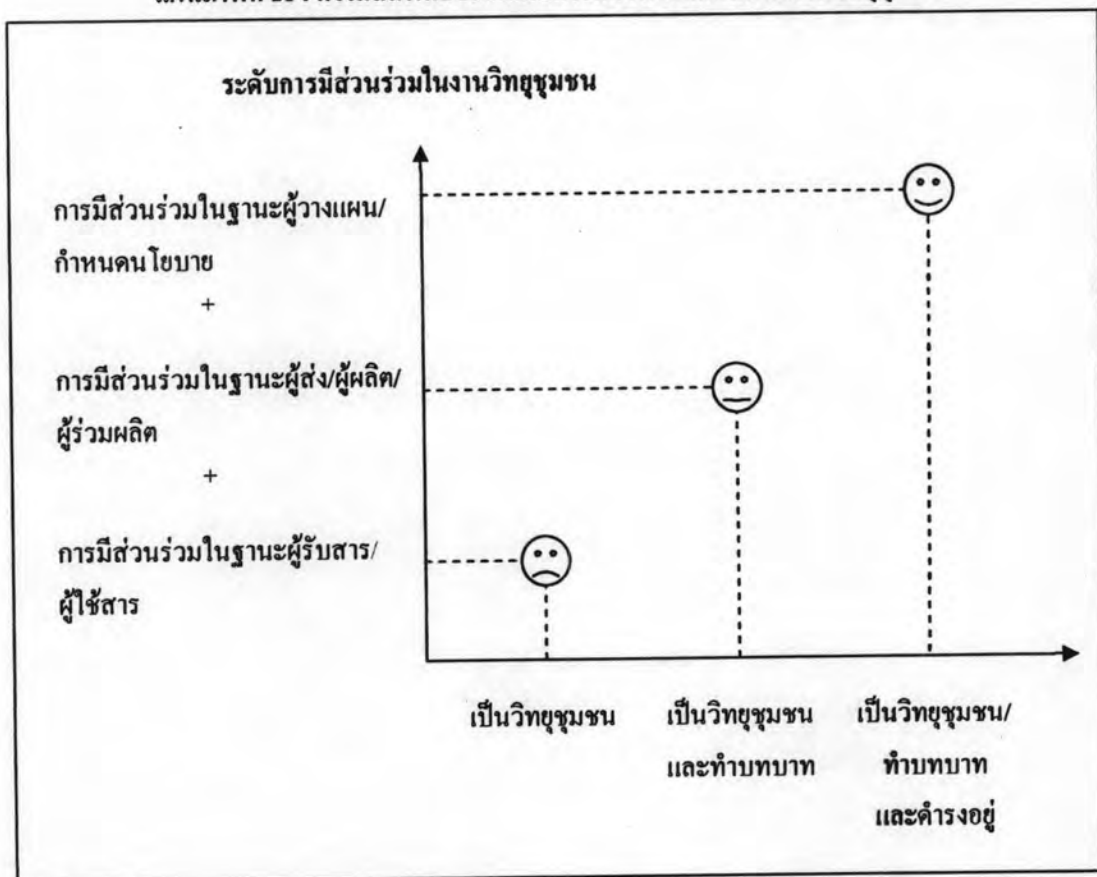
จากความเป็นมาของการก่อเกิดวิद्यุชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ กล่าวคือ วิद्यุชุมชนควนเนียง เกิดขึ้นจากมติร่วมของคนในชุมชนที่มีความต้องการให้มีวิद्यุชุมชน ส่วนวิद्यุชุมชนชาวทองนั้น เกิดจากการจัดตั้งโดยกลุ่มคนในครอบครัวเป็นหลัก

ประเด็นที่ 5 ตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในงานวิद्यุชุมชนของคนในชุมชน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่ของวิद्यุชุมชน และการคานานายการดำรงอยู่ของวิद्यุชุมชน กล่าวคือ ยิ่งวิद्यุชุมชนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็จะทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และหวงแหนวิद्यุชุมชนมากขึ้นเท่านั้น

อีกทั้งวิद्यุชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย จะส่งผลให้วิद्यุชุมชนทำหน้าที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน เมื่อวิद्यุชุมชนทำหน้าที่ได้ตอบสนองความต้องการแล้ว วิद्यุชุมชนนั้นก็คงอยู่เพื่อทำหน้าที่เหล่านั้นต่อไป

แผนภาพที่ 21 : ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมกับสถานภาพวิद्यุชุมชน

กรณีของวิทยุชุมชนควนเนียงที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจนถึงระดับสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) รวมถึงบทบาทของอาสาสมัครที่หลากหลาย เช่น เป็นคณะกรรมการ ที่ปรึกษา ฝ่ายรายการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประเมินผล เป็นแหล่งข้อมูล เป็นผู้นำเสนอข่าวสารในชุมชน เป็นผู้ดำเนินรายการ ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และหวงแหนวิทยุชุมชน

เมื่อการดำเนินงานวิทยุชุมชนเจอกับอุปสรรค คนในชุมชนก็พร้อมที่จะร่วมมือให้ความช่วยเหลือ ทำให้วิทยุชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ และนำไปสู่ความยั่งยืนด้วยปัจจัยจากความต้องการวิทยุชุมชนของคนในชุมชน

ส่วนวิทยุชุมชนชวาทองนั้น เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเพียงการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users) และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) วิทยุชุมชนยังคงดำเนินงานอยู่ได้ เนื่องจากได้รับงบประมาณจากผู้สนับสนุนรายการ

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ที่วิทยุชุมชนชวาทองทำยังไม่ได้ตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชน และถึงแม้วิทยุชุมชนจะดำรงอยู่ได้ ก็ดำรงอยู่ได้ด้วยงบประมาณสนับสนุนโฆษณา ไม่ได้ดำรงอยู่ด้วยความต้องการของคนในชุมชน

ประเด็นที่ 6 ตัวแปรการทำความเข้าใจกับบุคลากร

การทำความเข้าใจกับบุคลากรเรื่องงานวิทยุชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การทำงานที่เป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชน และทำงานได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีความเข้าใจที่ตรงกัน

เมื่อเปรียบเทียบตัวแปรด้านการทำความเข้าใจกับบุคลากร พบว่า วิทยุชุมชนควนเนียง มีการทำความเข้าใจกับบุคลากรก่อนการก่อเกิดวิทยุชุมชน โดยเป็นการทำความเข้าใจกับคนในชุมชนในเขตพื้นที่เป้าหมายทั่วทั้งอำเภอควนเนียง มีกระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านรูปแบบการจัดทำเวทีประชาคม บุคลากรที่เข้าร่วมงานวิทยุชุมชนจึงมีความเข้าใจเป็นอย่างดีในเรื่องงานวิทยุชุมชน และร่วมกันปฏิบัติตามกรอบของหลักการดำเนินงานวิทยุชุมชน

ในส่วนของวิทยุชุมชนชวาทอง กระบวนการได้ซึ่งบุคลากร ได้มาจากช่องทางการชักชวนคนรู้จักเป็นหลัก และไม่ได้มีการทำความเข้าใจเรื่องวิทยุชุมชนก่อนการจัดตั้งวิทยุชุมชน จึงส่งผลให้ผู้ที่เข้าร่วมงานยังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเรื่องงานวิทยุชุมชน การดำเนินงานจึงเป็นไปในลักษณะของการเลียนแบบรุ่นพี่ หรือเป็นไปตามวิทยุกระแสหลัก มีเพียงผังรายการ วันเสาร์-อาทิตย์ที่แสดงออกถึงความเป็นชุมชน ดังนั้น เมื่อดำเนินงานวิทยุชุมชนชวาทองไปแล้ว ปรากฏหน้าตาของวิทยุชุมชนชวาทอง จึงเป็นเพียงวิทยุชุมชนระดับบางเบา

จึงกล่าวได้ว่า ยังมีการทำความเข้าใจเรื่องงานวิเทศสัมพันธ์กับบุคคลากรก่อนเข้าร่วมงานวิเทศสัมพันธ์อย่างถูกต้อง รวมถึงปฏิบัติตามหลักการดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์มากขึ้นเท่าใด หน้าที่ของวิเทศสัมพันธ์ที่ออกมาจะมีระดับความเข้มข้นมากขึ้นเท่านั้น

ประเด็นที่ 7 การบริหารจัดการงานวิเทศสัมพันธ์

การบริหารจัดการงานวิเทศสัมพันธ์ เป็นตัวชี้วัดการดำรงอยู่ และความยั่งยืนของวิเทศสัมพันธ์ กล่าวคือ หากวิเทศสัมพันธ์มีการบริหารจัดการที่ดี ทั้งการบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการงบประมาณ และการบริหารจัดการงาน จะส่งผลให้วิเทศสัมพันธ์นั้นดำรงอยู่ และมีความยั่งยืน

จากงานวิจัย พบว่า ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการงบประมาณ และการบริหารจัดการงานล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น โดยวิเทศสัมพันธ์แต่ละแห่งอาจจะให้น้ำหนักความสำคัญของการบริหารจัดการทั้ง 3 ประเด็นที่แตกต่างกัน

วิเทศสัมพันธ์ควนเนียง เป็นวิเทศสัมพันธ์ในรูปแบบอาสาสมัคร การบริหารจัดการบุคคลจึงนับเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีการจัดระบบวางตัวบุคคลให้เหมาะกับงาน และมีการกระจายงานอย่างเหมาะสม วิเทศสัมพันธ์ควนเนียงจึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการบุคคลเป็นลำดับแรก แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการงบประมาณ โดยวางแผนใช้จ่ายเฉพาะคราวจำเป็น ทั้งนี้ เนื่องจากวิเทศสัมพันธ์ควนเนียงไม่ได้มีรายได้จากการโฆษณาสินค้า แต่มีรายได้จากงบประมาณรายปีขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเหรียง ซึ่งนับเป็นรายได้ที่มั่นคง

ในส่วนของการบริหารงาน วิเทศสัมพันธ์ควนเนียงมีโครงสร้างการบริหารงานที่เกิดจากมติร่วมอันเป็นข้อสรุปของคนในชุมชน ทำให้การบริหารงานเป็นไปตามสภาพชุมชน นับเป็นการบริหารงานที่มีทั้งหลักการและการปรับตัวตามสภาพการณ์ กล่าวคือ การบริหารงานของวิเทศสัมพันธ์ควนเนียงมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับชุมชนอยู่เสมอ อีกทั้ง วิเทศสัมพันธ์ควนเนียงยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจนถึงระดับสูงสุด คือเป็นผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย จึงส่งผลให้วิเทศสัมพันธ์ควนเนียงสามารถบริหารงานที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน

ส่วนกรณีของวิเทศสัมพันธ์ชวาทอง เป็นวิเทศสัมพันธ์ที่เกิดจากการร่วมทุนก่อตั้งของคนในครอบครัว การบริหารจัดการงบประมาณเป็นประเด็นที่ทีมผู้บริหารวิเทศสัมพันธ์ชวาทองให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก เนื่องจากวิเทศสัมพันธ์ชวาทองอยู่ได้ด้วยงบประมาณจากผู้สนับสนุนราชการ ในส่วนของการบริหารจัดการบุคคล และการบริหารจัดการงาน ทีมผู้บริหารวิเทศสัมพันธ์ชวาทองยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากบุคคลที่เข้าร่วมงานเป็นรูปแบบของการว่าจ้าง และรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานก็ถูกกำหนดโดยคนในครอบครัว อำนาจการ

ตัดสินใจไม่ได้มาจากการระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชน ผู้นำของการบริหารจัดการงาน วิทยุชุมชน จึงอยู่ที่การบริหารจัดการงบประมาณเป็นหลัก

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าวิทยุชุมชนแต่ละแห่งจะให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการบุคลากร การบริหารจัดการงบประมาณ หรือการบริหารจัดการงานมาก-น้อยแตกต่างกัน แต่ทั้ง 3 ประเด็น ล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น เพราะหากขาดการบริหารจัดการส่วนใดส่วนหนึ่งที่ดีแล้ว ก็เปรียบเสมือนการทำงานของร่างกายที่มีอาการเจ็บป่วย ส่งผลให้การดำเนินงานวิทยุชุมชนเกิดอาการ สะดุด อันจะส่งผลต่อเนื่องถึงการดำรงอยู่ และความยั่งยืนของวิทยุชุมชน

เปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงาน

ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบ โครงสร้างการบริหารงานวิทยุชุมชนควนเนียงมีความสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของคม สัมพันธ์รักษ์ (2548) ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานวิทยุชุมชนควนเนียงมีความคล้ายคลึงกับ โครงสร้างการบริหารงานของวิทยุชุมชนต้นน้ำชี มีโครงสร้างการบริหารเป็นวิทยุชุมชนใน รูปแบบเครือข่ายประชารัฐที่รับเอาแนวคิดวิทยุชุมชนมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยชุมชนร่วมกัน เป็นเจ้าของ คนในชุมชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทุกระดับ ทั้งแง่ของการเป็นผู้ฟัง ผู้ผลิต ตลอดจนการบริหารจัดการสถานี มีวิธีการหารายได้หลากหลายวิธีการ โดยไม่ต้องพึ่งพาการ โฆษณาสินค้าและบริการ

วิทยุชุมชนควนเนียงมีการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในงานบริหารจัดการ โดยมี การสอบถามความคิดเห็นจากคนในชุมชน ทั้งในเรื่องของการร่วมกันจัดตั้งวัตถุประสงค์ กรอบ กติกา จรรยาบรรณในการทำงาน ตลอดจนการกำหนดเนื้อหารายการที่จะนำเสนอ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของพวงชมพู ไชยอาลา (2549) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานีที่ สมบูรณ์นั้น จะต้องมีการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นผ่านช่อง ทางการสื่อสารทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จึงจะทำให้การมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการสถานีเป็นการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ โดยการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นผ่านช่อง ทางการสื่อสารที่เป็นทางการ ได้แก่ การจัดเวทีระดมความคิดเห็นของคนในชุมชน ส่วนการ แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การที่คณะกรรมการและ อาสาสมัครวิทยุชุมชนได้เข้าไปสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนตามครัวเรือนต่างๆ

ส่วนวิทยุชุมชนชวาทอง มีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่คล้ายคลึงกับข้อค้นพบใน งานวิจัยของคม สัมพันธ์รักษ์ (2548) คือ รูปแบบโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้วิทยุชุมชน

คนบ้านแท่น ซึ่งเป็นลักษณะวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบราชการ ที่รับเอาแนวคิดจากกลุ่มประชาสังคม มาปฏิบัติเพียงบางส่วน คณะทำงานคือกลุ่มคณะทำงานจาก อบต.บ้านแท่น ไม่ได้มาจาก อาสาสมัครในชุมชน คนในชุมชนจึงมีส่วนร่วมในแง่ของการเป็นผู้ฟังและผู้ดำเนินรายการ เท่านั้น

เช่นเดียวกับวิสาหกิจชุมชนชาวทอง ที่มีบุคลากรในครอบครัวเป็นกลุ่มผู้บริหารทั้งหมด มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารสถานี ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิสาหกิจชุมชนระดับสูงสุดเพียง ระดับผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/ Co-Producer) วิสาหกิจชุมชนชาวทองจึงมีโครงสร้าง การบริหารเป็นวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบครอบครัว

วิสาหกิจชุมชนชาวทองมีการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงชมพู ไชยอาลา (2549) คือ มีการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านช่องทางการสื่อสาร แต่การตัดสินใจยังคงเป็นอำนาจของผู้นำ เช่นเดียวกับลักษณะ การสื่อสารภายในองค์กรของวิสาหกิจชุมชนชาวทองที่มีลักษณะของการปรึกษาหารือแต่การตัดสินใจยังคงเป็นอำนาจของผู้บริหารหลักคือ คุณฉัฐพงศ์ หลีกา

กระบวนการก่อเกิดวิสาหกิจชุมชน

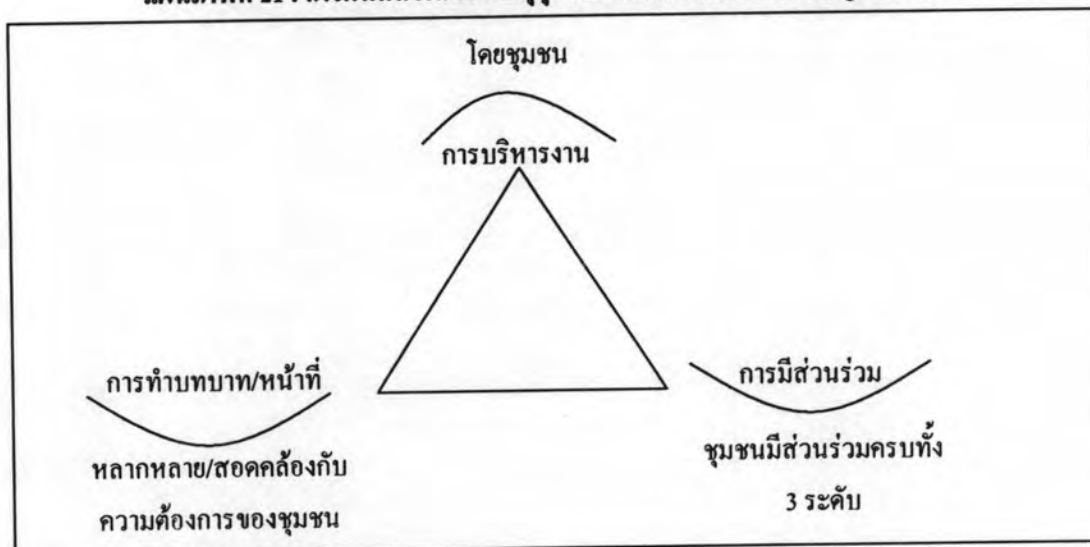
กระบวนการก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนควนเนียง เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของชาลีสา มากแผ่นทอง (2547) พบว่า การก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนควนเนียงมีกระบวนการที่ง่ายกว่าการก่อเกิด วิสาหกิจชุมชนจังหวัดปัตตานี เนื่องจากการก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนควนเนียงได้รับการสนับสนุนทั้งจาก องค์กรภายในชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภาคใต้ องค์กรภายนอกชุมชน ประกอบกับเป็น ชุมชนที่มีแกนนำเข้มแข็ง และมีการรวมกลุ่มในชุมชนอยู่แล้ว อันถือเป็นฐานรองรับขั้นแรกของการ ก่อเกิดวิสาหกิจชุมชน ซึ่งแตกต่างกับวิสาหกิจชุมชนจังหวัดปัตตานีที่ผู้วิจัยเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการ และ สร้างกลุ่มตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

ส่วนวิสาหกิจชุมชนชาวทอง การก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนมาจากความต้องการให้มีวิสาหกิจชุมชนของ กลุ่มผู้บริหารเป็นหลัก การก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นไปโดยง่าย เนื่องจากอาศัยปัจจัยด้านเงินทุน เป็นหลัก

การบริหารงาน การมีส่วนร่วม และการทำบทบาทหน้าที่

กรณีของวิสาหกิจชุมชนควนเนียง เมื่อพิจารณาในประเด็นของการบริหารงาน การมีส่วนร่วม และบทบาทหน้าที่ของวิสาหกิจชุมชน จากประเด็นปัญหานำมาวิจัย แล้วนำมาเชื่อมร้อย สามารถ อธิบายได้ดังนี้

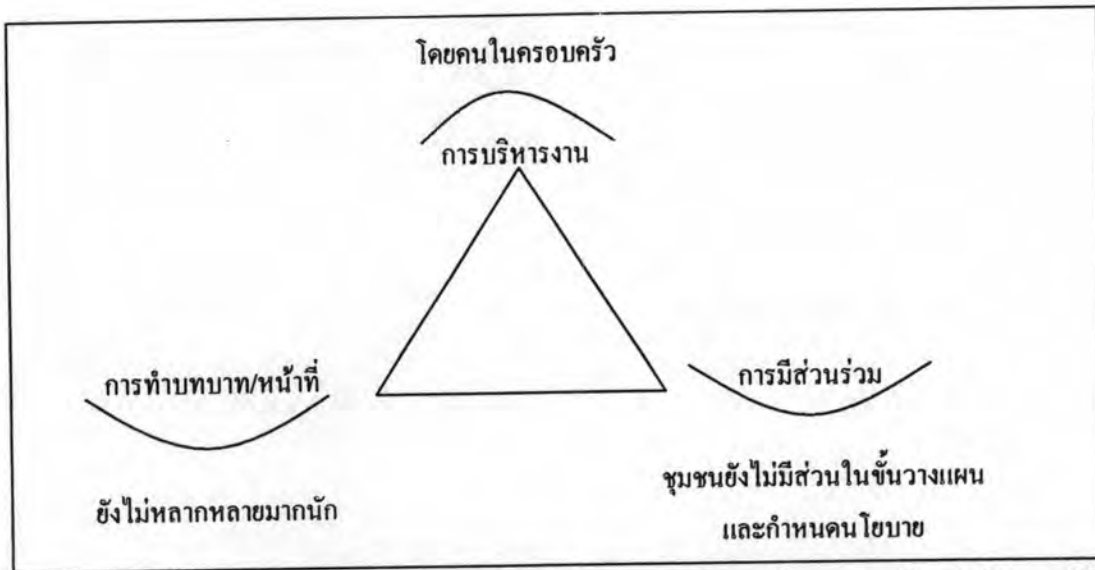
แผนภาพที่ 21 : การดำเนินงานของวิถชุมชนควนเนียงตามประเด็นปัญหานำวิจัย

จากผังข้างต้น วิถชุมชนควนเนียงมีการบริหารงานโดยชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกระดับ และมีการทำบทบาทหน้าที่ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้จะชี้ให้เห็นการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป็นไปตามหลักปรัชญาของวิถชุมชน “โดยประชาชน ของประชาชน เพื่อประชาชน” แล้ว ยังสามารถคาดทำนายได้ว่าการที่วิถชุมชนควนเนียงได้ดำเนินงานโดยชุมชนมีส่วนร่วมครบทั้ง 3 ส่วนข้างต้น เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การดำรงอยู่และความยั่งยืนของวิถชุมชน

ส่วนกรณีของวิถชุมชนชาวทอง เมื่อพิจารณาจากประเด็นปัญหานำวิจัยเรื่องการบริหารงาน การมีส่วนร่วม และบทบาทหน้าที่ของวิถชุมชน แล้วนำมาเชื่อมโยง สามารถอธิบายได้ดังนี้

แผนภาพที่ 22 : การดำเนินงานตามประเด็นปัญหานำวิจัยของวิถชุมชนชาวทอง

จากผังข้างต้น วิทยุชุมชนชาวทองมีการบริหารงานโดยคนในครอบครัว เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพียงระดับผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/receiver/Users) และระดับผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) ชุมชนยังไม่มีส่วนในขั้นวางแผนและกำหนดนโยบาย

การทำบทบาทหน้าที่ที่ยังไม่หลากหลายมากนัก เนื่องจากการจัดวางผังรายการ และการคัดเลือกประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอเป็นการจัดวางผังรายการโดยกลุ่มผู้บริหาร ไม่ได้เกิดจากความต้องการของชุมชน เนื้อหาที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเพื่อความบันเทิง และการประชาสัมพันธ์ร้านค้าในชุมชน

การดำเนินงานของวิทยุชุมชนชาวทอง ไม่ได้ครบองค์ 3 ความหลักปรัชญาของวิทยุชุมชน “เพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชน” เป็นเพียงวิทยุชุมชนของชุมชน และเพื่อชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนมุมมองจากคนนอก วิทยุชุมชนชาวทองจึงมีรูปแบบการบริหารเป็นแบบครอบครัว เนื่องจากคนในครอบครัวเป็นเจ้าของเงินทุน และมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการ

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสันนิษฐานได้ว่า วิทยุชุมชนชุมชนชาวทองจะสามารถดำรงอยู่ได้หากได้รับการสนับสนุนจากร้านค้าภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานของวิทยุชุมชนชาวทองก็ยังไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนได้ทุกประการ

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยุชุมชนในกรณีศึกษา

1. การจัดการฝึกอบรม

วิทยุชุมชนควรมีการจัดการอบรมเพื่อเป็นการ Empower ให้กับคนที่เข้าร่วมงาน เนื่องจากกรณีของวิทยุชุมชนควนเนียงมีอาสาสมัครที่ไม่ผ่านการทำเวทีประชาคมมาก่อน และยังไม่มีความเข้าใจในงานวิทยุชุมชน เช่นเดียวกับวิทยุชุมชนชาวทอง ที่พบว่า บุคลากรที่เข้าร่วมงาน

ในฐานะผู้ดำเนินรายการยังไม่มี ความเข้าใจที่ชัดเจนเรื่องงานวิเทศชุมชน การฝึกอบรมบุคลากร เมื่อเข้ามาทำงานจะนำไปสู่การดำเนินงานที่ราบรื่นจากการเริ่มต้นด้วยความเข้าใจที่ตรงกัน

2. กลุ่มที่เข้าร่วมงานวิเทศชุมชน

วิเทศชุมชนควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิเทศชุมชนมากขึ้น กรณีของวิเทศชุมชนควนเนียง ควรมีการชักชวนกลุ่มเยาวชนให้เข้าร่วมงานวิเทศชุมชน เพื่อช่วยงานด้านเทคโนโลยี รวมถึงก่อให้เกิดความหลากหลายของรายการ และขยายฐานกลุ่มคนฟัง

ส่วนวิเทศชุมชนชวาทอง ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนเข้าร่วมงานมากขึ้น โดยกลุ่มผู้บริหารอาจใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิเทศชุมชนอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ผ่านการทำกิจกรรมนอกสถานที่ หรือเข้าไปสอบถามคนในชุมชน เนื่องจากอาจมีกลุ่มคนในชุมชนบางกลุ่มที่มีความต้องการเข้าร่วมงานวิเทศชุมชน แต่ยังขาดโอกาส วิเทศชุมชนไม่ควรคำนึงถึงความเป็นมืออาชีพเป็นคุณสมบัติเบื้องต้น

3. งานด้านรายการ

วิเทศชุมชนชวาทองควรมีการนำเสนอเนื้อหาบางส่วนที่ขาดหายไปที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนร่วมด้วย เช่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับของดีชุมชน สินค้า OTOP ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

4. การประเมินผล

วิเทศชุมชนควรมีการสำรวจความต้องการของคนในชุมชนเป็นระยะๆ เพื่อให้วิเทศชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยวิเทศชุมชนควนเนียงอาจจะใช้การประเมินผลแบบเป็นทางการ นอกเหนือจากการประเมินผลแบบไม่เป็นทางการที่กระทำมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถเก็บเป็นหลักฐานได้ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร

วิเทศชุมชนชวาทองควรมีการประเมินผลทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เนื่องจากการประเมินผลในปัจจุบัน ยังเป็นการประเมินผลของผู้ดำเนินรายการเฉพาะรายการของคนเท่านั้น หากผู้บริหารมีการประเมินผลในแง่ของภาพรวม แล้วนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานวิเทศชุมชน จะทำให้วิเทศชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เพิ่มขึ้น

5. กระบวนการสืบทอด

กระบวนการสืบทอดเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้วิทยุชุมชนอยู่ได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ หากคนทำงานวิทยุชุมชนในปัจจุบัน มีกระบวนการสืบทอดงานวิทยุชุมชนไปสู่คนรุ่นใหม่ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานวิทยุชุมชนนั้นดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

กรณีของวิทยุชุมชนควนเนียงซึ่งจัดเป็นวิทยุชุมชนในระดับเข้มข้น และเป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชน “โดยชุมชน ของชุมชน เพื่อชุมชน” พบว่า ปัจจุบันอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานวิทยุชุมชนยังขาดกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งหากวิทยุชุมชนควนเนียงขาดการสืบทอดงานให้กับคนรุ่นใหม่ หรือขาดกระบวนการสร้างกลุ่มคนเพื่อสืบทอดการดำเนินงานวิทยุชุมชน เมื่อก้าวผ่านยุคการทำงานของกลุ่มอาสาสมัครวิทยุชุมชนในปัจจุบัน การดำรงอยู่ของวิทยุชุมชนควนเนียงก็อาจจะขาดความยั่งยืน

วิทยุชุมชนควนเนียงจึงควรมีกระบวนการสืบทอด โดยกลุ่มอาสาสมัครที่ทำงานวิทยุชุมชนในปัจจุบันควรมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในงานวิทยุชุมชนของกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้ และเป็นส่วนหนึ่งในงานวิทยุชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้วิทยุชุมชนควนเนียงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

6.4 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนชาวพุทธ และวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนมุสลิม ว่ามีการบริหารงานแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากอาจมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการดำเนินงานทั้งที่เป็นจุดร่วมและจุดต่าง เช่น ปัจจัยด้านพื้นที่วัฒนธรรม เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษากาการบริหารงานวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อื่น เนื่องจากวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง ย่อมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และตอบสนองความต้องการเฉพาะชุมชนเท่านั้น การศึกษาการบริหารงานวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่ที่หลากหลาย จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาสังเคราะห์ร่วม เพื่อค้นหาการดำเนินงานวิทยุชุมชนที่น่าไปสู่การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้ในอนาคต